

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Opolu

LOP.411.003.01.2022

Pan
Sławomir Kłosowski

Wojewoda Opolski
Opolski Urząd Wojewódzki

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

D/22/505 - Działania podmiotów publicznych w związku z kryzysem ekologicznym na rzece Odrze

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Opolski Urząd Wojewódzki ¹ , ul. Piastowska 14, 45-082 Opole
Kierownik jednostki kontrolowanej	Sławomir Kłosowski, Wojewoda Opolski ² , od 15 marca 2021 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnił Adrian Czubak
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Przygotowanie do przeciwdziałania zagrożeniom związanym z jakością wód rzek 2. Działania podjęte w sytuacji wystąpienia w 2022 r. zagrożenia związanego z jakością wód rzeki Odry
Okres objęty kontrolą	Od 1 lipca 2021 r. – do dnia zakończenia czynności kontrolnych, z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem
Podstawa prawna podjęcia kontroli	art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Opolu
Kontroler	1. Marcin Blajda, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr LOP/103/2022 z 13 października 2022 r. 2. Przemysław Fedorowicz, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr LOP/104/2022 z 13 października 2022 r.

(akta kontroli str. 1-2)

---

¹ Dalej: Urząd lub OUW.

² Dalej: Wojewoda.

³ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Kontrolowana jednostka była przygotowana organizacyjnie i technicznie do wymiany informacji oraz koordynacji działań na potrzeby zarządzania kryzysowego. W ocenie NIK, z nieuzasadnionym opóźnieniem zareagowano jednak na kryzys ekologiczny, który wystąpił na Odrze⁵ latem 2022 r. i objawiał się masowym śnięciem ryb. Pomimo otrzymania 14 lipca 2022 r. informacji o takim zdarzeniu na Kanale Gliwickim, Rządowe Centrum Bezpieczeństwa⁶ zostało powiadomione o zagrożeniu dopiero 10 sierpnia 2022 r. Niezwłocznie powiadomiono natomiast Wojewódzkie Centrum Zarządzania Kryzysowego w województwie śląskim oraz dolnośląskim pełniące jednocześnie - zgodnie z Międzynarodowym Planem Ostrzegawczo-Alarmowym dla Odry - funkcję międzynarodowych centrów ostrzegawczych. Zaktualizowane informacje w tym zakresie nie w każdym przypadku były jednak przekazywane do ww. podmiotów.

W początkowym okresie kryzysu nie zaangażowano również przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego obejmujących swoim zasięgiem opolski odcinek Odry i jej dopływy do współpracy w ramach zarządzania zaistniałą sytuacją. Zakaz korzystania z wód części Kanalu Gliwickiego wprowadzono dopiero 6 września 2022 r., tj. w ostatnim dniu największej skali pomoru ryb, przez co zakaz ten nie obowiązywał w okresie największego zagrożenia. Ponadto nie objęto nim całego opolskiego odcinka Kanalu Gliwickiego, na którym występowało zjawisko śnięcia ryb.

W ocenie NIK, skala i charakter zjawiska, które wystąpiło na Odrze, w szczególności na przełomie sierpnia i września 2022 r., wymagała podjęcia natychmiastowych, prewencyjnych działań polegających na przekazaniu ludności informacji o zagrożeniu i ustanowieniu zakazów dotyczących korzystania z wód tego akwenu. Kryzys ekologiczny ujawnił również, że procedury Wojewódzkiego Planu Zarządzania Kryzysowego nie przewidywały sposobu reagowania na wystąpienie zagrożenia dla środowiska o nieznannej (w czasie zaistnienia zdarzenia) etiologii.

Zidentyfikowano również słabości obszarze przepływu informacji. Szeroki zakres i skala informacji napływających do Wojewódzkiego Centrum Zarządzania Kryzysowego, w połączeniu z ograniczoną funkcjonalnością systemów informatycznych wykorzystywanych do ich gromadzenia i przetwarzania, przyczynił się do braku odnotowania ich części w stosownych rejestrach. Dochodziło również do zaniechania lub opóźnień w dalszym przekazywaniu informacji uprawnionym osobom i podmiotom.

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Skutki tego kryzysu na terenie województwa opolskiego uwidoczniły się na Kanale Gliwickim.

⁶ Dalej: RCB.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

OBSZAR

1. Przygotowanie do przeciwdziałania zagrożeniom związanym z jakością wód rzek

Opis stanu faktycznego

1.1. W strukturze organizacyjnej Urzędu wyodrębniono⁷ Wydział Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego⁸, w skład którego wchodziły następujące komórki organizacyjne: 1/ Wojewódzkie Centrum Zarządzania Kryzysowego⁹; 2/ Oddział Ochrony Ludności i Logistyki oraz 3/ Oddział Spraw Obronnych.

Do zadań WCZK należało w szczególności: a/ pełnienie całodobowego dyżuru w celu zapewnienia przepływu informacji na potrzeby zarządzania kryzysowego oraz nadzoru nad funkcjonowaniem systemu wykrywania i alarmowania oraz systemu wczesnego ostrzegania ludności, b/ współdziałanie z centrami zarządzania kryzysowego organów administracji publicznej, c/ zapewnienie warunków służących koordynacji działań w razie zdarzeń o charakterze kryzysowym, w tym koordynacji prac związanych z organizacją systemu zarządzania kryzysowego, ze szczególnym uwzględnieniem utrzymania systemów i środków łączności w stałej gotowości do pracy, d/ uruchamianie procedur na wypadek sytuacji kryzysowej oraz e/ monitorowanie, analizowanie i prognozowanie rozwoju zagrożeń na obszarze województwa. Całodobową służbę w sali operacyjnej pełnili pracownicy ds. reagowania kryzysowego – dyżurni operacyjni WCZK, a pozostali pracownicy tej komórki pełnili służbę wyłącznie w uzasadnionych przypadkach.

Do właściwości Oddziału Ochrony Ludności i Logistyki należała m.in. realizacja zadań z zakresu planowania cywilnego, w tym: a/ przygotowywanie (w oparciu o analizę zagrożeń w poszczególnych powiatach), zaleceń Wojewody do powiatowych planów zarządzania kryzysowego¹⁰, b/ opiniowanie oraz przedkładanie do zatwierdzenia Wojewodzie tych planów, c/ przygotowywanie, aktualizowanie i przedkładanie do zatwierdzenia ministrowi właściwemu do spraw administracji publicznej Wojewódzkiego Planu Zarządzania Kryzysowego¹¹ oraz d/ sporządzanie i aktualizacja raportu cząstkowego o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego.

W okresie objętym kontrolą w Oddziale tym zatrudnionych było pięciu pracowników, spośród których jeden odpowiedzialny był m.in. za opracowywanie WPZK, opiniowanie PPZK i wydawanie do nich zaleceń oraz obsługę posiedzeń Wojewódzkiego Zespołu Zarządzania Kryzysowego¹².

(akta kontroli str. 124-168)

W latach 2021-2022 za wykonywanie zadań z zakresu zarządzania kryzysowego odpowiedzialnych było 12 pracowników WCZK, w tym siedmiu na stanowisku ds. reagowania kryzysowego (dyżurnego), kierownik tej komórki organizacyjnej oraz jego zastępca. Pozostali trzej pracownicy WCZK realizowali obowiązki z zakresu: ochrony przeciwpowodziowej województwa¹³; organizowania i przeprowadzania treningów oraz ćwiczeń Krajowego Systemu Wykrywania Skażeń i Alarmowania oraz w ramach wojewódzkiego Systemu Wczesnego Ostrzegania; przygotowywania informacji statystycznych o ważniejszych zdarzeniach z terenu województwa i stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego. (akta kontroli str. 169- 222, 235-241)

⁷ W ramach Regulaminu Organizacyjnego OUW dostępnego na stronie internetowej <https://www.gov.pl/web/uw-opolski/prawne-podstawy-dzialania>.

⁸ Dalej: Wydział lub BZK.

⁹ Dalej: WCZK.

¹⁰ Dalej: PPZK.

¹¹ Dalej: WPZK.

¹² Dalej: WZZK lub Zespól.

¹³ Jednocześnie zgodnie z zakresem obowiązków pracownik ten pełnił funkcję przedstawiciela OUW w Międzynarodowej Komisji Ochrony Odry przez Zanieczyszczeniami.

Spośród siedmiu pracowników zatrudnionych na stanowiskach ds. reagowania kryzysowego, trzech było zatrudnionych w Wydziale od 26 do 28 lat¹⁴, jeden od 15 lat, dwóch od 4 do 6 lat¹⁵, a siódmy zatrudniony był od 2 września 2022 r.¹⁶, przy czym wcześniej pracownik ten nie zajmował się tematyką zarządzania kryzysowego.

W okresie objętym kontrolą Wojewoda nie organizował szkoleń i ćwiczeń w zakresie zagrożeń związanych z jakością wód powierzchniowych, w szczególności rzek. Również żaden z dyżurnych WCZK nie brał udziału w takich szkoleniach.

Jeden pracownik Wydziału uczestniczył w naradach Grupy Roboczej (G3) Międzynarodowej Komisji Ochrony Odry przed Zanieczyszczeniami¹⁷, które odbywały się cyklicznie w latach 2021-2022¹⁸. Uczestnikami tych narad byli również przedstawiciele m.in.: WCZK w Katowicach, Gorzowie Wielkopolskim i Szczecinie, Wojewódzkich Inspektoratów Ochrony Środowiska z Opola i Szczecina, jak również niemieckich i czeskich członków tej Grupy Roboczej. Podczas tych narad omawiane były m.in. informacje o awariach, które wystąpiły od ostatniego spotkania oraz przebieg i ocena przeprowadzonych ćwiczeń komunikacyjnych. Wskazywano również kolejnych inicjatorów takich ćwiczeń (bez określenia daty ich przeprowadzania).

(akta kontroli str. 239-241, 1735-1758)

W sprawie monitorowania działań obejmujących zarządzanie kryzysowe, w tym dotyczących zagrożeń związanych z jakością wód powierzchniowych oraz problemów i trudności związanych z realizacją tego działania, Dyrektor Wydziału wyjaśniła, że *W celu realizacji zadania określonego w (...) Regulaminu Organizacyjnego Urzędu zbierane są informacje i dane wytworzone przez podmioty będące elementem systemu obiegu informacji na potrzeby zarządzania kryzysowego. Zasadniczymi elementami, które wspierają WCZK (informacyjnie) w zakresie monitorowania wód powierzchniowych są: IMGW-PIB, PGW Wody Polskie, GIOŚ/WIOŚ w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska¹⁹, Policja, PSP, WCZK województw ościennych, PCZK oraz jednostki samorządu terytorialnego. Powyższe rozwiązania obowiązują we wszystkich centrach zarządzania kryzysowego na poszczególnych szczeblach administracyjnych (powiaty, województwa, ministerstwa, RCB). WCZK nie posiada narzędzi i sieci monitoringu, które umożliwiałyby permanentne lustrowanie jakości wód powierzchniowych. W sytuacji, gdy WCZK otrzymuje wiadomość o potencjalnym zanieczyszczeniu cieku, jest ona przekazywana do podmiotów posiadających kompetencje w tym zakresie (...). Wyniki przeprowadzonych przez WCZK analiz są przekazywane kierownictwu Wydziału i w zależności od prognozowanego rozwoju zagrożenia informowany jest Wojewoda, który podejmuje decyzję o ewentualnym zwołaniu posiedzenia WZZK. Ponadto, wiadomość o prognozowanych zagrożeniach jest umieszczana w „Informacji dobowej” przygotowywanej dla Wojewody, z którą zapoznaje się również Wicewojewoda, Dyrektor Generalny OUW oraz dyrekcja BZK (...). Zasadnym jest zbudowanie jednolitego scentralizowanego systemu, który będzie umożliwiał wizualizację zagrożeń, wspierał system ostrzegania i alarmowania, a także informował o zagrożeniach. Dopiero tego typu rozwiązanie*

¹⁴ Tj. od lat 1995-1997.

¹⁵ Tj. od 2017 r. oraz 2019 r.

¹⁶ Zgodnie z zakresem obowiązków z 12 września 2022 r. do zadań pracownika należało m.in. pełnienie dyżuru w ramach funkcjonowania WCZK.

¹⁷ Dalej: MKOOpZ.

¹⁸ W dniach: 13 kwietnia 2021 r., 13 października 2021 r., 18 maja 2022 r. 18 sierpnia 2022 r. (nadzwyczajna narada) oraz 12 października 2022 r.

¹⁹ GIOŚ - Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Opolu przekazywał do WCZK komunikaty dotyczące m.in.: powiadomienia o ryzyku wystąpienia przekroczenia średniorocznego poziomu docelowego (1 ng/m³) dla benzopirenu w pyłe zawieszonym PM10 dla miasta Krapkowice (25 października 2022 r.), awarii analizatora zawartości tlenków azotu w powietrzu na stacji automatycznej w Opolu (3 sierpień 2022 r.).

zapewni skuteczny i elastyczny obieg informacji na potrzeby zarządzania kryzysowego. System stałby się platformą wielopoziomowej i wieloaspektowej wymiany danych pomiędzy centrami zarządzania kryzysowego oraz strażami, służbami, inspekcjami i podmiotami realizującymi zadania na rzecz bezpieczeństwa województwa. Ponadto, ostatnie wydarzenia związane z sytuacją ekologiczną na rzece Odrze potwierdzają konieczność stworzenia stałego, automatycznego systemu monitorowania jakości wód powierzchniowych na kluczowych ciekach oraz włączenie go do ogólnopolskiego systemu wymiany informacji. Obecnie funkcjonujący system badania jakości wód nie jest w pełni efektywny i opiera się na interwencyjnym pobieraniu próbek wody dopiero w przypadku podejrzenia/wystąpienia zanieczyszczenia. Istotnym jest fakt, że czas od momentu pobrania próbek wody do otrzymania szczegółowych wyników badań jest stosunkowo długi, co na pewno utrudnia podejmowanie szybkich i trafnych decyzji. Powyższe uwagi nie były dotychczas zgłaszane, gdyż trwały prace nad wdrożeniem scentralizowanej platformy zarządzania kryzysowego, jednakże zostały one zawieszane przez MSWiA, z niezależnych od nas przyczyn.

(akta kontroli str. 235-238)

1.2. Wojewoda powołał w październiku 2020 r.²⁰ WZZK oraz wprowadził regulamin²¹ określający jego skład, organizację, siedzibę oraz tryb pracy. W okresie objętym kontrolą regulamin ten był dwukrotnie aktualizowany²². W skład WZZK wchodził²³: 1/ Wojewoda jako Przewodniczący Zespołu; 2/ Dyrektor Wydziału jako Zastępca Przewodniczącego oraz pozostali członkowie, tj.: 3/ przedstawiciel samorządu województwa opolskiego wyznaczony przez Marszałka Województwa Opolskiego; 4/ Dyrektor Generalny OUW; 5/ Dyrektor Gabinetu Wojewody²⁴; 6/ Komendant Wojewódzki Policji w Opolu; 7/ Opolski Komendant Wojewódzki Państwowej Straży Pożarnej²⁵; 8/ Szef Wojskowego Centrum Rekrutacji w Opolu; 9/ Dowódca 13 Śląskiej Brygady Obrony Terytorialnej; 10/ Opolski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny²⁶; 11/ Opolski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska²⁷; 12/ Opolski Wojewódzki Lekarz Weterynarii²⁸; 13/ Opolski Wojewódzki Inspektor Nadzoru Budowlanego; 14/ Rzecznik Prasowy Wojewody. Ponadto w skład WZZK mogły wchodzić inne osoby zaproszone przez Przewodniczącego Zespołu.

Przed 12 lipca 2022 r. w skład WZZK wchodził również przedstawiciel: Opolskiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia, Samodzielnego Publicznego Zespołu Opieki Zdrowotnej w Kędzierzynie-Koźlu, Opolskiej Izby Lekarskiej, Okręgowej Izby Pielęgniarek i Położnych w Opolu, Opolskiego Centrum Ratownictwa Medycznego oraz Opolskiej Izby Aptekarskiej.

Zgodnie z regulaminem WZZK, zadania Zespołu obejmowały w szczególności: 1/ ocenę występujących i potencjalnych zagrożeń mogących mieć wpływ na bezpieczeństwo publiczne i prognozowanie tych zagrożeń; 2/ przygotowanie propozycji działań i przedstawienie Wojewodzie wniosków dotyczących wykonania, zmiany lub zaniechania działań ujętych w WPZK; 3/ przekazywanie do wiadomości publicznej informacji związanych z zagrożeniami oraz 4/ opiniowanie WPZK.

²⁰ Zarządzenie nr 114/20 Wojewody Opolskiego z 12 października 2020 r. w sprawie powołania i organizacji Wojewódzkiego Zespołu Zarządzania Kryzysowego.

²¹ Stanowiący załącznik do zarządzenia nr 114/20 z 12 października 2020 r.

²² Zarządzeniami Wojewody Opolskiego: nr 26/21 z 22 lutego 2021 r. oraz 74/22 z 12 lipca 2022 r. zmieniającymi zarządzenie w sprawie powołania i organizacji Wojewódzkiego Zespołu Zarządzania Kryzysowego. Zmiany te obejmowały jedynie skład osobowy.

²³ Na dzień 12 lipca 2022 r.

²⁴ W obowiązującym w okresie objętym kontrolą regulaminie organizacyjnym Urzędu w strukturze organizacyjnej wyodrębniono Biuro Wojewody (a nie Gabinet).

²⁵ Dalej: PSP.

²⁶ Dalej: OPWIS.

²⁷ Dalej: OWIOS.

²⁸ Dalej: OWLW.

Ponadto przewidziano dwa tryby zwoływania posiedzeń WZZK, tj. zwyczajny (w którym Przewodniczący Zespołu zawiadamia członków WZZK co najmniej na 14 dni przed jego terminem) oraz nadzwyczajny (alarmowy) w przypadku wystąpienia symptomów zagrożenia lub sytuacji kryzysowej.

(akta kontroli str. 728-736)

W latach 2021-2022 zorganizowano łącznie 22 posiedzenia WZZK, w tym 11 w okresie od 12 sierpnia do 5 listopada 2022 r., których przedmiotem obrad była sytuacja ekologiczna na rzece Odrze²⁹. Podczas pozostałych posiedzeń omawiane były zagadnienia dotyczące m.in.: 1/ wysoce zjadliwej grypy ptaków; 2/ sytuacji meteorologicznej w województwie; 3/ zagrożenia afrykańskim pomorem świń; 4/ bezpieczeństwa w okresie wakacji; 5/ stanu przygotowań administracji publicznej oraz przedsiębiorców energetycznych do sezonu zimowego; 6/ realizacji zadań związanych z przyjęciem cudzoziemców na wypadek eskalacji konfliktu na Ukrainie.

(akta kontroli str. 737-741)

1.3. W regulaminie WCZK obowiązującym w okresie objętym kontrolą zostały określone zasady realizacji zadań, w tym m.in.: 1/ struktura organizacyjna; 2/ wykaz osób funkcyjnych, mających dostęp do pomieszczeń tej komórki organizacyjnej; 3/ zadania i organizacja pracy WCZK; 4/ wykaz czynności podczas przyjęcia, przekazania i pełnienia dyżuru; 5/ tryb postępowania służby dyżurnej w sytuacji otrzymania informacji (meldunku) o zdarzeniu. W regulaminie tym wskazano również, że podstawą całodobowej służby jest miesięczny harmonogram pełnienia dyżurów zatwierdzany przez kierownika WCZK (do 20 dnia miesiąca poprzedzającego jego obowiązywanie). Ponadto określono m.in.: 1/ schematy postępowania dyżurnego w przypadkach wystąpienia zdarzeń mających znamiona sytuacji kryzysowych; 2/ głównych odbiorców informacji o zdarzeniach³⁰; 3/ wykaz informacji przekazywanych bezzwłocznie kierownikowi WCZK³¹; 4/ schematy funkcjonowania WCZK, w stanie normalnym, wzmocnionym oraz w stanie sytuacji kryzysowej; 5/ schemat postępowania kierownictwa WCZK w przypadku zdarzenia kryzysowego.

(akta kontroli str. 124-136, 2390)

W regulaminie WCZK określono również czynności do wykonania przez pracowników na stanowiskach ds. reagowania kryzysowego podczas przyjęcia i przekazania dyżuru (np. należało zdać informację o przebiegu dyżuru) oraz podczas jego pełnienia (np. na bieżąco należało prowadzić w wersji elektronicznej ewidencję otrzymanych meldunków i informacji, monitorować zagrożenia i zdarzenia z terenu województwa i przekazywać informację kierownictwu, jak również przeanalizować dane zawarte w informacji dobowej, a następnie ją zamknąć i przekazać kierownictwu do akceptacji). Określono też czynności do wykonania po otrzymaniu ostrzeżenia, meldunku, bądź pozyskania informacji w wyniku prowadzonego monitoringu, obejmujące sprawdzenie wiarygodności informacji, analizę i ocenę danej sytuacji, prowadzenie działań koordynacyjno-informacyjnych oraz przystąpienie do działań według określonej procedury. Jedną z procedur był schemat postępowania służby dyżurnej w przypadku otrzymania informacji od służb

²⁹ Ustalenia te opisano w drugim obszarze wystąpienia pokontrolnego.

³⁰ Dyrektor BZK i jego zastępca, kierownik WCZK.

³¹ Przykładowo: wypadki drogowe/kolejowe i inne katastrofy gdy zdarzenie ma znamiona masowego, jest co najmniej 5 osób rannych i ofiary śmiertelne, zdarzenia powodujące blokadę autostrady A4, przypadki utonięć z co najmniej 2 ofiarami, informacji o możliwości wystąpienia niebezpiecznego zdarzenia, sytuacji zagrażającej bezpośrednio zdrowiu i życiu mieszkańcom województwa oraz w sposób istotny dezorganizujących funkcjonowanie życia publicznego.

wojewódzkich lub innej Międzynarodowej Głównej Centrali Ostrzegawczej³² o zanieczyszczeniu cieków wodnych.

(akta kontroli str. 124-136, 156)

W module zadaniowym MZ.I.2 *Zwoływanie posiedzenia wojewódzkiego zespołu zarządzania kryzysowego* stanowiącym jeden z elementów WPZK wskazano, że w przypadku zastosowania trybu nadzwyczajnego posiedzenia WZZK, kierownik WCZK nakazuje przygotowanie specjalnego komunikatu i wysłanie go do adresatów. Czas uzyskania pełnej gotowości WZZK do wykonywania zadań zależał od trybu uruchomienia i mógł wynieść - dla trybu zwyczajnego - od kilku godzin do 2-3 dni, a dla trybu nadzwyczajnego - do kilku godzin. W przypadku braku łączności lub utrudnień w łączności radiowej, do informowania o zwołaniu posiedzenia WZZK wykorzystywane miały być siły i środki PSP, Policji oraz samochody służbowe OUW. Schemat postępowania w przypadku otrzymania dyspozycji zwołania posiedzenia WZZK w trybie nadzwyczajnym określony został również w regulaminie WCZK.

(akta kontroli str. 52-55, 124-136)

W okresie objętym kontrolą WCZK, jako MCGO Opolo, przekazało³³ do MCGO Wrocław, MCGO Katowice oraz sekretariatu MKOOpZ, zgodnie z procedurą określoną w Międzynarodowym Planie Ostrzegawczo-Alarmowym dla Odry³⁴ oraz w regulaminie WCZK 10 meldunków o zdarzeniach na Odrze i jej dopływach. I tak:

- 14 lipca 2022 r.³⁵ o pojawieniu się śniętych ryb w Kanale Gliwickim oraz Kanale Kędzierzyńskim³⁶ (meldunek ten był aktualizowany 30 sierpnia 2022 r.³⁷, 2³⁸, 4³⁹ i 6⁴⁰ września 2022 r.);

- 21 lipca 2022 r.⁴¹ o pojawieniu się śniętych ryb w Białej Głucholaskiej;

- 17 sierpnia 2022 r. o zanieczyszczeniu: a/ strumyka będącego dopływem Nysy Kłodzkiej w m. Skoroszyce⁴², rzeki Morawy w m. Kietrz⁴³ oraz trzeciego basenu portowego w Kędzierzynie-Koźlu (substancją ropopochodną)⁴⁴;

- 14 września 2022 r.⁴⁵ o pieniającej się wodzie przy ujściu Kanału Kłodnickiego do Odry w Kędzierzynie-Koźlu.

Powyższe zdarzenia oraz meldunki otrzymane od innych MCGO, jak również nieprawidłowości dotyczące opóźnień w ich przekazywaniu zostały szczegółowo

³² Dalej: MCGO. WCZK pełni taką funkcję w województwie opolskim na podstawie zapisów Międzynarodowego Planu Ostrzegawczo-Alarmowego dla Odry.

³³ W czasie od 10 min. do 13 godz. od otrzymania zgłoszenia o zdarzeniu.

³⁴ Międzynarodowy Plan Ostrzegawczo-Alarmowy dla Odry uchwalony przez MKOOpZ stanowi podstawę skutecznego zwalczania awarii oraz wczesnego ostrzegania społeczeństwa w całym dorzeczu Odry, jak również jest niezbędnym elementem działań służących poprawie stanu wód Odry i jej dopływów w przyszłości. Dalej: MPOA.

³⁵ Zgłoszenie przekazano o godz. 14:40, tj. po upływie 30 min. od otrzymania informacji o zdarzeniu od WIOŚ Opolo (godz. 14.10).

³⁶ Kanał portowy łączący Kanał Gliwicki z Zakładami Azotowymi w Kędzierzynie-Koźlu.

³⁷ Zgłoszenie o śniętych rybach (ok. 160 kg) w Kanale Gliwickim (śluzą Nowa Wieś – Sławięcice) przekazano o godz. 17:43, tj. po upływie 7 godz. od otrzymania pierwszej informacji o zdarzeniu od KW PSP Opolo (godz. 10.42).

³⁸ Zgłoszenie o śniętych rybach (ok. 50 kg) w Kanale Gliwickim (Niedzrowice - śluza Sławięcice) przekazano o godz. 14:43, tj. po upływie 2,5 godz. od otrzymania informacji o zdarzeniu od RZGW Gliwice (godz. 12.14).

³⁹ Zgłoszenie o śniętych rybach (ok. 250 kg) w Kanale Gliwickim (Niedzrowice - śluza Sławięcice) przekazano o godz. 19:19, tj. po upływie 13 godz. od otrzymania pierwszej informacji o zdarzeniu od RZGW Gliwice (godz. 6.22).

⁴⁰ Zgłoszenie o śniętych rybach (ok. 550 kg) w Kanale Gliwickim (Niedzrowice - śluza Sławięcice) przekazano o godz. 15:37, tj. po upływie 7,5 godz. od otrzymania informacji o zdarzeniu od RZGW Gliwice (godz. 8.06).

⁴¹ Zgłoszenie przekazano o godz. 20:14, tj. po upływie 4 godz. od otrzymania informacji o zdarzeniu od KW PSP Opolo (godz. 16:17).

⁴² Zgłoszenie przekazano o godz. 7:46, tj. po upływie 11 godz. od otrzymania informacji o zdarzeniu od KW PSP Opolo (godz. 20:13 w dniu 16 sierpnia 2022 r.).

⁴³ Zgłoszenie przekazano o godz. 12:31, tj. po upływie 40 min. od otrzymania informacji o zdarzeniu od RZGW Gliwice (godz. 11:48).

⁴⁴ Zgłoszenie przekazano o godz. 15:32, tj. po upływie 10 min. od otrzymania informacji o zdarzeniu od RZGW Gliwice (godz. 15:21).

⁴⁵ Zgłoszenie przekazano o godz. 19:06, tj. po upływie 1 godz. od otrzymania informacji o zdarzeniu od KW PSP Opolo (godz. 17:56).

opisane w drugim obszarze wystąpienia pokontrolnego, w tym w punkcie 2.3 i 2.8 oraz sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 1821-1931, 2319-2321)

1.4. W Urzędzie określono zasady informowania ludności o zagrożeniach i sposobach postępowania na wypadek zagrożeń. W WPZK⁴⁶ zawarto informacje dotyczące m.in. organizacji systemu łączności i monitorowania zagrożeń oraz ostrzegania i alarmowania ludności o zagrożeniu. W ramach przedsięwzięć do wykonania przewidziano m.in.: monitorowanie, analizowanie i prognozowanie zagrożeń (zdarzeń) dla życia, zdrowia mieszkańców, ich mienia oraz środowiska naturalnego, jak też utworzenie Systemu Wczesnego Ostrzegania (SWO) oraz Systemu Wykrywania i Alarmowania (SWA)⁴⁷. W procedurze komunikacji społecznej⁴⁸ wskazano, że WCZK przyjmuje informacje o zagrożeniach, zdarzeniu i ich rozwoju oraz przekazuje odpowiednie dane podmiotom SWO. W ramach tego systemu WCZK powinien informować ludność o możliwości wystąpienia zagrożenia dla ich życia lub zdrowia, mienia oraz środowiska wykorzystując systemy syren alarmowych. W przypadku sytuacji kryzysowej na Kanale Gliwickim informowanie o zagrożeniu nastąpiło poprzez nadanie alertu RCB, co opisano w dalszej części wystąpienia pokontrolnego.

(akta kontroli str. 24-81)

W okresie objętym kontrolą rozwiązania informatyczne wykorzystywane przez WCZK do rejestrowania danych o zgłoszeniach/meldunkach dotyczących zagrożeń oraz sporządzania raportów i informacji dobowych nie umożliwiały automatycznej agregacji i sortowania/filtrowania danych, ich hierarchizacji (np. poprzez przypisanie wag). Nie umożliwiały też grupowania według rodzaju zagrożenia i jego opisu w sposób ujednolicony i niezależny od indywidualnego sposobu konstruowania zapisów przez poszczególnych dyżurnych WCZK. W powyższej sprawie Dyrektor Wydziału wyjaśniła, że *Ewidencja informacji prowadzona jest przez dyżurnych WCZK w formie pliku tekstowego programu MS Word. W tym celu nie są wykorzystywane narzędzia i systemy informatyczne pozwalające na zautomatyzowane przenoszenie danych do sporządzanej ewidencji informacji. Każdy raport/meldunek/informacja wymaga ręcznego wprowadzenia danych do pliku tekstowego (...). Wydział nie podejmował działań mających na celu pozyskanie dodatkowych rozwiązań informatycznych wspierających pracę WCZK ponieważ w ostatnich latach trwały prace nad wdrożeniem scentralizowanej platformy zarządzania kryzysowego. Jednakże zostały one zakończone przez MSWiA z przyczyn od nas niezależnych.*

(akta kontroli str. 248-252)

W sprawie przepływu informacji na potrzeby zarządzania kryzysowego w WCZK Dyrektor Wydziału wyjaśniła, że (...) *Wymiana informacji odbywa się w oparciu o: EZD, pocztę elektroniczną, łączność radiową, przewodową i GSM. Kolejnym kanałem informacyjnym są konferencje, wideokonferencje i posiedzenia. W działalności służbowej wykorzystywany jest również Regionalny System Ostrzegania (RSO), Centralna Aplikacja Raportująca (CAR), SI Patrol oraz SI*

⁴⁶ W module zadaniowym MZ.1.5 Uruchamianie systemu ostrzegania i alarmowania ludności o zagrożeniu na terenie województwa oraz personelu własnego Urzędu, Standardowej Procedurze Operacyjnej SPO-6 Zasady informowania ludności o zagrożeniach.

⁴⁷ Wprowadzone zarządzeniem nr 30/15 Szefa Obrony Cywilnej Województwa Opolskiego – Wojewody Opolskiego z dnia 2 marca 2015 r. w sprawie organizacji i funkcjonowania Wojewódzkiego Systemu Wczesnego Ostrzegania o Zagrożeniach oraz Wojewódzkiego Systemu Wykrywania i Alarmowania na terenie województwa. Zarządzenie określa tryb tworzenia na terenie województwa systemów monitorowania zagrożeń, zasady ich funkcjonowania oraz procedurę wykrywania i alarmowania o skażeniach w czasie pokoju (w stanie stałej gotowości obronnej), a także w przypadku wprowadzenia wyższych stanów gotowości obronnej lub stanów nadzwyczajnych. Dalej: zarządzenie w sprawie SWO.

⁴⁸ W ramach modułu zadaniowego MZ.1.5.

Promień. Dane pozyskiwane w ramach wymiany informacji podlegają analizie, a wnioski z niej płynące służą między innymi do prognozowania dalszego rozwoju sytuacji i sporządzania stosownej dokumentacji. Powyższe działania prowadzone są w oparciu o zapisy WPZK, a w szczególności Standardowej Procedury Operacyjnej SPO-7 Obieg informacji pomiędzy organami i strukturami zarządzania kryzysowego (...) Pomocne są także zestawienia przedsięwzięć w ramach modułów zadaniowych WPZK (...): MZ.1.1 Pozyskiwanie, analizowanie i przekazywanie informacji o sytuacji na terenie województwa, MZ.1.2 Zwolywanie posiedzenia wojewódzkiego zespołu zarządzania kryzysowego, MZ.1.4 Zorganizowanie współdziałania wszystkich organów administracji rządowej i samorządowej w województwie (...), MZ.1.6 Zorganizowanie procesu komunikacji społecznej (...). Przyjęty układ informacji dobowej oraz dane w niej zawarte korespondują z zagrożeniami ujętymi w WPZK (...) Zakres ujmowania informacji jest szerszy od standardowego przyjętego katalogu zagrożeń i wynika z oczekiwań Wojewody (...). Ze względu na dużą złożoność, dynamikę i specyfikę każdego zdarzenia wydaje się mało realne stworzenie wewnętrznych procedur postępowania, które uwzględniałyby wszystkie możliwe rodzaje zdarzeń i precyzyjne ich skategoryzowanie. Przesłanką do umieszczenia w Informacji dobowej jest wyselekcjonowanie zdarzeń negatywnie wpływających na poziom bezpieczeństwa lub mogących przeobrazić się w sytuację kryzysową. Z kolei w Ewidencji informacji umieszczane są wszystkie zgłoszenia, które trafiają do służby dyżurnej, niezależnie od ich rodzaju, treści czy osoby przekazującej. WCZK nie posiada specjalistycznych narzędzi analitycznych i w procesie analizy opiera się na wiedzy, doświadczeniu pracowników, danych historycznych (...).

(akta kontroli str. 242-247)

1.5. W okresie objętym kontrolą dyżurni WCZK nie uczestniczyli w szkoleniach lub ćwiczeniach⁴⁹ dotyczących zagrożeń związanych z jakością wód powierzchniowych, w szczególności rzek.

W powyższej sprawie Dyrektor Wydziału wyjaśniła, że liczba szkoleń we wskazanym okresie była znacznie ograniczona i było to podyktowane obostrzeniami wynikającymi z wprowadzonego stanu epidemii COVID-19 oraz zaangażowaniem pracowników Wydziału, od lutego 2022 r., w realizację zadań mających na celu niesienie pomocy obywatelom Ukrainy. Ponadto wyjaśniła, że (...) *pomimo trudnej i złożonej sytuacji w latach 2021-2022 zorganizowano i przeprowadzono sześć szkoleń dla dyżurnych WCZK, w ramach których omówiono szereg aspektów funkcjonowania służby dyżurnej, w tym również postępowanie w sytuacji uruchomienia mechanizmów MPOA. Jednocześnie warto zaznaczyć, że w działalności służbowej warto kierować się zasadą „need to know” i nie ma podstaw do tego, aby szkolić wszystkich i ze wszystkiego. Poszczególne oddziały wchodzące w skład Wydziału posiadają sprecyzowane zakresy działania, a pracownicy szczegółowe zakresy obowiązków w swoich obszarach kompetencji i nie wydaje się zasadnym udział wszystkich pracowników akurat w szkoleniach dotyczących zagrożeń związanych z jakością wód powierzchniowych, a w szczególności w zakresie analizy i przekazywania meldunków o zanieczyszczeniu cieków wodnych (...)* Pan (...) pełniący funkcję przedstawiciela OUW w MKOOpZ pozyskane w czasie narad Grupy G3 informacje przekazywał Zastępcy Dyrektora BZK, kierownictwu i pracownikom WCZK w ramach codziennej

⁴⁹ Za wyjątkiem ćwiczeń komunikacyjnych (przekazywanie meldunków) przeprowadzanych w ramach Międzynarodowego Planu Ostrzegawczo-Alarmowego dla Odry opisanych w pkt 2.8 wystąpienia pokontrolnego.

działalności służbowej oraz w trakcie organizowanych wewnętrznych szkoleń WCZK.

(akta kontroli str. 346-352)

1.6 Dyrektor RCB powiadomił 27 sierpnia 2021 r. Wojewodę o rozpoczęciu procesu przygotowywania kolejnej aktualizacji *Raportu o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego*, zgodnie z zapisami art. 5a ust 2 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym⁵⁰. Jednocześnie wyznaczono termin spotkania roboczego⁵¹ mającego na celu zapewnienie właściwej koordynacji opracowywania raportów częściowych.

Wojewoda zatwierdził⁵² 10 grudnia 2021 r. *Raport częściowy o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego*, a następnie – po uwzględnieniu zgłoszonych uwag – 10 stycznia 2022 r. przekazał⁵³ ostateczną wersję raportu do RCB. Do raportu częściowego z 2021 r. Dyrektor RCB zgłaszał⁵⁴ uwagi w zakresie dotyczącym m.in. stosowanych sformułowań⁵⁵, braku spójności ocen ryzyka⁵⁶ oraz stosowanych skrótów. Uwagi te zostały uwzględnione w dokumencie przygotowanym przez Wojewodę. Nie zidentyfikowano zagrożeń związanych z jakością wód powierzchniowych, w tym rzek. Katalog zagrożeń⁵⁷ ujęty w raporcie częściowym został odzwierciedlony w WPZK.

(akta kontroli str. 319-337)

W związku z wystąpieniem w III kwartale 2022 r. sytuacji kryzysu ekologicznego na Odrze, Wojewoda do czasu zakończenia kontroli⁵⁸ nie podjął działań w celu aktualizacji Raportu częściowego o zagrożeniach bezpieczeństwa wewnętrznego w zakresie zagrożenia (ryzyka) o takim charakterze.

W powyższej sprawie Dyrektor Wydziału wyjaśniła, że (...) *obecnie trwa proces aktualizacji WPZK przy udziale podmiotów związanych z likwidacją zagrożeń ekologicznych na ciekach wodnych (...). Ujęcie w WPZK w ramach aktualizacji zagadnień dotyczących zagrożeń ekologicznych związanych z jakością wód powierzchniowych, na przykładzie kryzysu ekologicznego na rzece Odrze, uwarunkowane jest rodzajem wniesionych uwag przez ww. instytucje oraz odpowiednią inicjatywą planistyczną MSWiA oraz RCB. Z pism (...) wynika, że WPZK winien być spójny z treścią Krajowego Planu Zarządzania Kryzysowego (KPZP) oraz Raportem o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego, których obowiązująca edycja nie uwzględnia zagrożenia ekologicznego związanego z jakością wód powierzchniowych o znamionach kryzysu ekologicznego na rzece Odrze. Aktualizacja ww. dokumentów na szczeblu krajowym będzie podstawą do dokonania odpowiednich zmian w WPZK w zakresie przedmiotowego zagrożenia (...). Raport częściowy obowiązujący od grudnia 2021 r. opracowano z uwzględnieniem danych historycznych obejmujących lata 2019-2021, co stanowiło jeden z punktów odniesienia do tworzenia katalogu zagrożeń występujących na*

⁵⁰ Dz. U. z 2023 r. poz. 122.

⁵¹ 27 września 2021 r.

⁵² Na podstawie § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 11 grudnia 2020 r. w sprawie Raportu o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego (Dz.U. z 2020 r., poz. 2344).

⁵³ Przy piśmie BZK.II.6330.54.2021.BK z 10 stycznia 2022 r.

⁵⁴ W dniu 23 grudnia 2021 r.

⁵⁵ Zastąpienia pojęcia „terroryzm” określeniem bardziej uniwersalnym i powszechnie stosowanym w dokumentach oficjalnych: „zdarzenie o charakterze terrorystycznym”.

⁵⁶ Przykładowo w przypadku zagrożenia dotyczącego skażenia chemiczno-ekologicznego ryzyko powinno być „średnie”, a w przypadku innych zagrożeń (np. zakłócenia w dostawach gazu, energii cieplnej i wody, katastrof budowlanych i komunikacyjnych) wobec, których wskazano, że Wojewoda „nie ma wpływu” lub „ma niewielki wpływ” podczas gdy ryzyka określono na poziomie „warunkowo tolerowane”.

⁵⁷ W tym m.in.: 1/ powódź; 2/ zagrożenia epidemiczne i epidemia; 3/ zagrożenia bezpieczeństwa energetycznego; 4/ zjawiska naturalne; 5/ awaria sieci teleinformatycznej; 6/ zagrożenia związane z chorobami zwierząt i roślin; 7/ zagrożenia radiacyjne; 8/ zagrożenia komunikacyjne; 9/ zagrożenia związane ze strajkami, zamieszkami i demonstracjami.

⁵⁸ Do 10 marca 2023 r.

danym obszarze. W analizowanym okresie nie odnotowano zjawisk związanych z zagrożeniami powodującymi pogorszenie jakości wód powierzchniowych. Zatwierdzony w styczniu 2022 r. raport cząstkowy aktualizowany jest w cyklu dwuletnim (...). Aktualizując raport cząstkowy, w szczególności w zakresie zagrożeń, które wystąpiły nie tylko na terenie województwa, czyli zagrożeń o zasięgu krajowym, bierze się pod uwagę katalog zagrożeń przedstawiony w Raporcie o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego, opracowanym przez Dyrektora RCB. Ostatnia edycja ww. raportu, która została przyjęta przez Radę Ministrów uchwałą (...) z 11 marca 2021 r. nie wymienia zagrożenia związanego z jakością wód powierzchniowych. Wobec powyższego oczekuje się, że kolejna edycja raportu, która powinna zostać zatwierdzona w marcu br. uwzględni zagrożenia ekologiczne związane z jakością wód na przykładzie kryzysu ekologicznego na rzece Odrze, co spowoduje konieczność aktualizacji raportu cząstkowego w tym zakresie.

W powyższym zakresie NIK zwraca jednak uwagę, że skala kryzysu ekologicznego na Odrze uzasadniała podjęcie działań mających na celu aktualizację Raportu cząstkowego, a w konsekwencji uwzględnienia ryzyka wystąpienia tego typu sytuacji w WPZK. Uzasadnieniem takiego działania są również informacje zawarte w opracowaniach naukowych różnych środowisk, dotyczących przyczyn i przebiegu katastrofy ekologicznej na Odrze, jak np. Wstępny raport Zespołu ds. sytuacji na rzece Odrze⁵⁹ - wskazujące na ryzyko występowania kolejnych zdarzeń tego typu. Wbrew przedstawionemu w powyższym wyjaśnieniu stanowisku Dyrektora Wydziału, to Raport cząstkowy, zgodnie z § 2 ust.1 rozporządzenia w sprawie Raportu o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego, służy do opracowania Raportu o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego. Wynikająca z doświadczeń właściwa identyfikacja ryzyka w tym zakresie na każdym szczeblu zarządzania kryzysowego jest celowa dla zapewnienia aktualności danych Raportu o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego, a przez to rzetelności (aktualności, kompletności, komplementarności i adekwatności) planów zarządzania kryzysowego. W nawiązaniu do podniesionej w wyjaśnieniach kwestii dotyczącej aktualizacji WPZK, NIK zwraca również uwagę, że zgodnie z wytycznymi stanowiącymi załącznik do zarządzenia Nr 16 Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 20 kwietnia 2017 r. w sprawie wytycznych do wojewódzkich planów zarządzania kryzysowego⁶⁰ zawartość planu powinna być modyfikowana pod wpływem m.in. wniosków z rzeczywistych sytuacji kryzysowych. Do takiej sytuacji z uwagi na skalę zjawiska należał niewątpliwie kryzys ekologiczny na Odrze.

(akta kontroli str. 319-324)

1.7. W styczniu 2021 r. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji zatwierdził WPZK, w którym nie przewidziano, wyrażonego *expressis verbis*, zagrożenia związanego z zanieczyszczeniem wód powierzchniowych, w tym rzek. W przypadku zagrożeń wymienionych w WPZK uwzględniono zagrożenie pn. *Skażenie chemiczno-ekologiczne*. W charakterystyce tego zagrożenia wskazano, że na terenie województwa opolskiego, w wyniku poważnej awarii przemysłowej albo katastrofy w ruchu kolejowym lub drogowym mogą wystąpić następujące zdarzenia: wybuch substancji niebezpiecznych⁶¹, emisja do powietrza i wytworzenie się chmury toksycznych substancji⁶², pożar⁶³ oraz wyciek substancji⁶⁴ szkodliwych dla

⁵⁹ Udostępniony na stronie: <https://ios.edu.pl/aktualnosci/wstepny-raport-zespołu-ds-sytuacji-na-rzece-odrze/>

⁶⁰ Dz. Urz. MSWiA poz. 17.

⁶¹ Przykładowo: amoniaku, amonitu, trotylu, azotanu amonu, tlenku etylenu.

⁶² Chloru, amoniaku, kwasu fluorowodorowego.

⁶³ Przykładowo: acetonu, benzenu, benzyny, propanu-butanu.

⁶⁴ Oleju popirolitycznego, oleju antracenowego, benzolu koksowniczego.

środowiska wodnego. Do powyższego zagrożenia opracowano procedurę reagowania kryzysowego⁶⁵ PRK-6 *Postępowanie podczas skażenia chemiczno-ekologicznego*, w ramach której wskazano zarówno zadania Wojewody (w formie modułów zadaniowych⁶⁶), jak również innych podmiotów (np. OWIOŚ - moduł zadaniowy MZ.VII.1 *Działania OWIOŚ podczas skażenia chemiczno-ekologicznego*).

W katalogu przedsięwzięć reagowania ww. modułu zadaniowego wykazano: a/ pełnienie nadzoru nad usuwaniem skutków poważnej awarii przemysłowej, b/ działania do podjęcia podczas wycieku zanieczyszczeń z zakładów przemysłowych oraz pożaru w zakładzie dużego ryzyka oraz podczas uwolnienia niebezpiecznych substancji chemicznych podczas transportu drogowego.

Dyrektor Wydziału wyjaśniła, że skutki dla środowiska naturalnego, w tym dla wód powierzchniowych zostały również wyodrębnione w charakterystyce innych zagrożeń zawartych w WPZK (*Susza i upał, Zdarzenie radiacyjne, Zagrożenie terrorystyczne*) oraz dodatkowo wskazała, że w module zadaniowym MZ.III.1 realizowanym przez Opolskiego Komendanta Wojewódzkiego PSP w Opolu umieszczony jest zapis o realizacji zadań zawartych w Planie Ratowniczym Województwa Opolskiego. Plan ten przewiduje działania z zakresu ratownictwa chemiczno-ekologicznego, między innymi rozpoznanie rodzaju i rozmiaru zagrożeń oraz ich likwidację. Wyjaśniła również, że w ramach działań związanych z zaistnieniem kryzysu ekologicznego prowadzono działania polegające na patrolowaniu akwenów wodnych i zbieraniu śniętych ryb.

(akta kontroli str. 4-115, 319-324)

Z informacji uzyskanych⁶⁷ od jednostek samorządu terytorialnego (przedstawicielei powiatów położonych nad Odrą) wynikało, że również w PPZK nie uwzględniono bezpośrednio tematyki zagrożeń związanych z wodami powierzchniowymi. Wskazywano natomiast na zagrożenia wynikające ze skażenia chemiczno-ekologicznego, które zidentyfikowano analogiczne, jak w WZPK.

(akta kontroli str. 918-987)

1.8. Wojewoda wydał w 2017 r. zarządzenie⁶⁸ mające na celu ujednoczenie zasad sporządzania PPZK oraz zwiększenie poziomu ich funkcjonalności i użyteczności⁶⁹. We wrześniu 2019 r. skierował również pismo do starostów, informujące o zmianach dokonanych w WPZK, które powinny zostać uwzględnione w PPZK⁷⁰.

W okresie objętym kontrolą Wojewoda nie wydawał nowych zaleceń do PPZK, w szczególności odnoszących się do jakości wód powierzchniowych, co stanowiło nieprawidłowość opisaną w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Wojewoda nie posiadał informacji, czy zostały zatwierdzone⁷¹ plany zarządzania kryzysowego dla gmin (w tym miasta na prawach powiatu – Opola) z województwa

⁶⁵ Uruchamianą w wyniku analizy zagrożeń dokonanej przez kierownictwo BZK.

⁶⁶ Przykładowo: MZ.I.1 Pozyskiwanie, analizowanie i przekazywanie informacji o sytuacji na terenie województwa, MZ.I.2 Uruchamianie WZZK, MZ.I.4 Zorganizowanie współdziałania organów administracji publicznej oraz kierowanie ich działalnością, MZ.I.5 Uruchamianie systemu ostrzegania i alarmowania ludności o zagrożeniu na terenie województwa, MZ.I.6 Zorganizowanie procesu komunikacji społecznej, MZ.I.7 Zorganizowanie systemu informowania o ofiarach sytuacji kryzysowej.

⁶⁷ W trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f) ustawy o NIK.

⁶⁸ Zarządzenie nr 68/17 Wojewody Opolskiego z dnia 30 czerwca 2017 r. w sprawie wprowadzenia do stosowania zaleceń do powiatowych planów zarządzania kryzysowego.

⁶⁹ W zaleceniach zawarto m.in.: 1/ zalecenia dotyczące struktury PPZK, w tym elementów, które powinny one zawierać w odniesieniu do wymogów wynikających z art. 5 ust. 2 ustawy o zarządzaniu kryzysowym; 2/ tryb i sposób aktualizacji i zatwierdzania planu. W odniesieniu do aktualizacji i modyfikacji PPZK w ww. zaleceniach wskazano na procedurę przedkładania i zatwierdzania PPZK oraz, że starostowie mają możliwość wnosić o umieszczenie w WPZK informacji ważnych z punktu widzenia danego powiatu (gminy), mających związek z realizacją zadań zarządzania kryzysowego.

⁷⁰ Wraz z informacją o konieczności przekazania ww. informacji do wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, celem dokonania odpowiednich zmian w Gminnych Planach Zarządzania Kryzysowego.

⁷¹ Według stanu na 30 czerwca 2022 r.

opolskiego, położonych nad Odrą. W powyższej sprawie Dyrektor Wydziału wyjaśniła, że (...) ustawa (...) o zarządzaniu kryzysowym nie określa obowiązku wymiany informacji między organami właściwymi w sprawach zarządzania kryzysowego na szczeblu gminy i województwa w przedmiotowym zakresie. Plan Zarządzania Kryzysowego Miasta Opolą został zatwierdzony 26 maja 2021 r. Termin jego ponownego przedłożenia Wojewodzie do zatwierdzenia, po dokonaniu aktualizacji w ramach dwuletniego cyklu planowania upływa w maju 2023 r.

(akta kontroli str. 319-324, 2391-2399)

1.9. WPZK nie zawierał zapisów odnoszących się do jakości wód powierzchniowych, jak również nie odwoływał się w tym zakresie do MPOA lub innych planów sporządzanych przez właściwe organy administracji publicznej. Jedynie w regulaminie WCZK przewidziano procedurę postępowania służby dyżurnej w przypadku otrzymania informacji od służb wojewódzkich lub MCGO o zanieczyszczeniu cieku wodnego, co opisano w punkcie 1.3 wystąpienia pokontrolnego.

W powyższej sprawie Dyrektor BZK wyjaśniła, że (...) W zakresie zagrożeń chemiczno-ekologicznych opierano się na zapisach Wojewódzkiego planu ratowniczego przy opracowaniu i aktualizacji WPZK. Plan Awaryjny dla Odry i MPOA stanowią odrębne dokumenty operacyjne, stosowane przez odpowiednie podmioty szczebla wojewódzkiego, tj. WIOŚ w Opolu, KW PSP w Opolu, WCZK. Wobec powyższego oraz z uwagi na brak odniesienia do tych planów w KPZK nie uwzględniono ich treści w WPZK.

(akta kontroli str. 4-136, 319-324)

1.10. Na wydatki z zakresu zarządzania kryzysowego, w budżecie wojewody na 2022 r. zaplanowano 822 tys. zł. W związku kryzysem ekologicznym na Odrze i jej dopływach opisanym w drugim obszarze wystąpienia, kontrowana jednostka nie poniosła żadnych wydatków. Wojewoda nie posiadał informacji o środkach zaplanowanych na wykonywanie ww. zadań przez jednostki samorządu terytorialnego, ponieważ jak wyjaśniła Dyrektor Wydziału, zadania w obszarze zarządzania kryzysowego nie są zadaniami zleconymi z zakresu administracji rządowej.

(akta kontroli str. 319-324)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W związku z wystąpieniem w III kwartale 2022 r. kryzysu ekologicznego na Odrze, Wojewoda nie wydawał starostom zaleceń w sprawie sporządzania lub aktualizowania PPZK odnoszących się do jakości wód powierzchniowych.

Zgodnie z art. 14 ust. 2 pkt 2 lit. a ustawy o zarządzaniu kryzysowym, do zadań wojewody w sprawach zarządzania kryzysowego należy m.in. realizacja zadań z zakresu planowania cywilnego, w tym wydawanie starostom zaleceń do powiatowych planów zarządzania kryzysowego.

W powyższej sprawie Dyrektor Wydziału wyjaśniła, że Wojewoda nie wydawał zaleceń do PPZK, ponieważ nie wystąpiły ku temu przesłanki, takie jak: wydanie nowych wytycznych do WPZK, czy dokonanie w KPZK lub Raporcie o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego aktualizacji (...) zagrożenia ekologicznego związanego z jakością wód powierzchniowych.

Odnosząc się do powyższych wyjaśnień NIK wskazuje, że skala ww. kryzysu uzasadniała wydanie stosownych zaleceń do PPZK, który powinien być

modyfikowany pod wpływem rzeczywistych sytuacji kryzysowych. Na potrzebę takiego działania wskazują również zapisy (Wskazówki ogólne pkt 8) zarządzenia Nr 16 Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 20 kwietnia 2017 r. w sprawie wytycznych do wojewódzkich planów zarządzania kryzysowego⁷². Wytyczne te zostały wydane w odniesieniu do sporządzania wojewódzkich planów zarządzania kryzysowego, jednak zdaniem NIK modyfikacja takich planów na szczeblu powiatowym, umożliwi niezwłoczne podjęcie niezbędnych działań w przypadku wystąpienia podobnej sytuacji kryzysowej w przyszłości.

Ponadto Izba zauważa, że ostatnie zalecenia do powiatowych planów zostały sformułowane w 2017 r., co stanowiło nieprawidłowość opisaną w wystąpieniu pokontrolnym znak LOP.410.013.01.2022 z 30 listopada 2022 r. skierowanym do Wojewody w ramach kontroli *Przygotowanie państwa na zagrożenia związane z działaniami hybrydowymi (P/22/029)*.

(akta kontroli str. 319-324)

2. W latach 2021-2022 dyżurni WCZK nie zarejestrowali w tzw. ewidencji informacji łącznie 59 meldunków/informacji dotyczących zagrożeń związanych z jakością wód rzeki Odry jej dopływów oraz innych cieków wodnych informacji. Tym samym ewidencja ta zawierała niekompletne dane.

Dotyczyło to meldunków/informacji w sprawach: a/ ćwiczeń komunikacyjnych⁷³ prowadzonych w ramach MPOA opisanych w drugim obszarze wystąpienia pokontrolnego, b/ rzeczywistego zagrożenia jakości wód Odry i jej dopływów⁷⁴, c/ pozostałych⁷⁵. Nie ujęto w ewidencji również raportów sytuacyjnych otrzymywanych od podległych służb⁷⁶ lub innych podmiotów⁷⁷.

Obowiązek bieżącego prowadzenia w formie elektronicznej ewidencji otrzymanych meldunków i informacji wynikał z pkt 2.3 *Czynności podczas przyjęcia, przekazania i pełnienia dyżuru* regulaminu WCZK.

W powyższej sprawie dyżurni WCZK zgodnie wyjaśnili, że brak uwzględnienia powyższych informacji/meldunków spowodowany był nieumyślnym pominięciem tych wiadomości, wynikającym z dużej ilości napływających informacji, dotyczących nie tylko zagrożeń związanych z jakością wód, ale również m.in. ostrzeżeń meteorologicznych, czy pomocy dla uchodźców z Ukrainy. Wyjaśnili też, że pomimo braku ujęcia danego zdarzenia w ewidencji informacji, wszystkie zdarzenia były niezwłocznie przekazywane przełożonym oraz właściwym służbom.

(akta kontroli str. 360-402, 2028-2189, 2332-2333)

⁷² Dz. Urz. MSWiA, poz. 17.

⁷³ Przykładowo: meldunki potwierdzające zanieczyszczenie cieków wodnych (ćwiczenia) od MCGO Katowice/Ostrawa (8 styczeń 2021 r.), meldunek o odwołaniu ćwiczenia od MCGO Katowice (16 czerwiec 2021 r.), aktualizacja meldunku (ćwiczenia) od MCGO Wrocław (21 czerwiec 2022 r.), meldunek Spojevné cvičení od MCGO Ostrava (7 listopad 2022 r.).

⁷⁴ Przykładowo: zgłoszenie telefoniczne o śnięciu ryb w kanale portowym od PSP Kędzierzyn-Koźle (13 lipiec 2022 r.), zgłoszenie telefoniczne o śnięciu ryb w województwie dolnośląskim wraz z prośbą o dodatkowe informacje związane ze zdarzeniem na Kanale Gliwickim w dniach 13-14 lipca od WCZK Wrocław (16 lipiec 2022 r.), zgłoszenie telefoniczne osoby trzeciej o śnięciu ryb w województwie dolnośląskim (1 sierpień 2022 r.), meldunek RZGW Gliwice w związku z notatką otrzymaną z ZZ Opole dotyczącą pojawienia się śniętych ryb w rz. Budkowiczanka (16 sierpień 2022 r.), meldunek od RZGW Gliwice o śniętych rybach w III sekcji Kanalu Gliwickiego (5 wrzesień 2022 r.).

⁷⁵ Przykładowo: pismo WIOŚ Opole o wynikach badań Kanalu Gliwickiego z 14 lipca 2022 r. (2 sierpień 2022 r.), wzór raportu dobowego o stanie zagrożenia na rzece Odrze od MSWiA (12 sierpień 2022 r.), potwierdzenie meldunku o ujawnieniu zanieczyszczenia w basenie portowym Kędzierzyn-Koźle od MCGO Katowice/Wrocław/Ostrawa (17 sierpień 2022 r.), wyniki badań prób pobranych 29 sierpnia 2022 r. przez PIW Kędzierzyn-Koźle (5 wrzesień 2022 r.), zestawienie śniętych ryb od RZGW Gliwice (14 wrzesień 2022 r.).

⁷⁶ Przykładowo: raport z 14 sierpnia 2022 r., meldunek z 26 sierpnia 2022 r., meldunek z 3 września 2022 r. od PSR Opole, raport z 14 sierpnia 2022 r. od PSP Opole (15 i 16 sierpień 2022 r.), raport WIW Opole o stanie zagrożenia na rzece Odra z 19 sierpnia 2022 r. oraz z 4 września 2022 r.

⁷⁷ Przykładowo: raport sytuacyjny od WCZK Szczecin (21, 23, 24, 25 sierpień 2022 r., 3 wrzesień 2022 r., 1 październik 2022 r.), raport dobowy RZGW Gliwice (20, 26 sierpień 2022 r.).

3. W latach 2021-2022 dyżurni WCZK nie zapewnili rzetelnego sporządzenia części informacji dobowych⁷⁸, odnoszących się do zagrożeń związanych z jakością wód rzeki Odry, jej dopływów oraz innych cieków wodnych. W informacjach dobowych nie odnotowano np. faktu pojawienia się śniętych ryb w rzece Budkowiczanka (16 sierpień 2022 r.); powiadomienia o ujawnieniu w rejonie śluzy Sławięcice trzech wylotów na północnym brzegu Kanału Gliwickiego, z których wydostawała się rdzawa substancja (19 sierpień 2022 r.); pojawienia się śniętych ryb śluzy Sławięcice i Rudziniec (1 wrzesień 2022 r.) oraz w III sekcji Kanału Gliwickiego (6-8 wrzesień 2022 r.); stwierdzenia zanieczyszczenia Morawy w Kietrze (16 wrzesień 2022 r.). W informacjach dobowych odnotowywano natomiast inne zdarzenia, które nie wypływały – w ocenie WCZK – negatywnie na poziom bezpieczeństwa w województwie, jak np. jednostkowe wypadki czy kolizje drogowe.

W powyższej sprawie dyżurni WCZK zgodnie wyjaśnili, że prawdopodobną przyczyną braku umieszczenia poszczególnych zdarzeń w informacji dobowej było jej przekazanie bezpośrednio przełożonemu, po jej otrzymaniu oraz przekazanie informacji o zdarzeniu do odpowiednich służb (np. WIOŚ, Straż Pożarna) celem weryfikacji. Wyjaśnili też, że w danym okresie wpływało dużo niepotwierdzonych informacji o zanieczyszczeniu cieków wodnych, co również mogło spowodować pominięcie wpisania danego zdarzenia do informacji dobowej.

(akta kontroli str. 360-402, 2322-2331)

OCENA CZĄSTKOWA

W OUW (w tym w funkcjonującym w jego ramach WCZK), zapewniono przygotowanie organizacyjnie i technicznie umożliwiające wymianę informacji oraz koordynację działań na potrzeby zarządzania kryzysowego. Wojewoda określił również skład i tryb prac WZZK. Przebieg zdarzeń związanych z kryzysem ekologicznym na Odrze, którego objawem było masowe śnięcie ryb, ujawnił jednak brak w WPZK procedur postępowania w przypadku wystąpienia zagrożeń dla środowiska naturalnego o nieznannej etiologii (w czasie zaistnienia zdarzenia). Ryzyko braku odpowiedniego przygotowania jednostek samorządu terytorialnego do występowania kolejnych, podobnych zdarzeń w przyszłości, stwarza natomiast zaniechanie podjęcia działań zmierzających do wydania przez Wojewodę zaleceń w tym obszarze, do powiatowych planów zarządzania kryzysowego.

OBSZAR

2. Działania podjęte w sytuacji wystąpienia w 2022 r. zagrożenia związanego z jakością wód rzeki Odry

Opis stanu faktycznego

2.1. W latach 2021-2022 WCZK zgromadziło⁷⁹ łącznie 33 343⁸⁰ informacji lub meldunków⁸¹, w tym 5 609⁸² (16,8%) dotyczących zagrożeń ujętych w WPZK. Pozostałe 27 734⁸³ (83,2%) informacje/meldunki nie były związane bezpośrednio z tymi zagrożeniami.

Spośród meldunków o zagrożeniach ujętych w WPZK najwięcej informacji dotyczyło zagrożeń: terrorystycznych (1 967), skażenia chemiczno-ekologicznego (927) oraz zakłóceń w dostarczaniu energii elektrycznej (1 348). W przypadku dwóch pierwszych zagrożeń nastąpił istotny wzrost liczby otrzymanych w 2022 r. informacji, tj. odpowiednio z 208 do 1 759 oraz z 24 do 903. Liczba meldunków o zakłóceniach

⁷⁸ Raport dla Wojewody przygotowywany na podstawie ewidencji informacji oraz dokumentów źródłowych – pism, email itp.

⁷⁹ Ujęto w ewidencji informacji.

⁸⁰ W tym 14 913 w 2021 r. oraz 18 430 w 2022 r.

⁸¹ Zakres zdarzeń ujmowanych w ewidencji informacji WCZK był szeroki i w konsekwencji obejmował meldunki otrzymane od szerokiego grona nadawców, tj. zarówno od osób fizycznych, jak również od organów administracji centralnej (ministerstwa, RCB), służb (Policja, Straż Pożarna), jednostek samorządu terytorialnego oraz innych podmiotów.

⁸² W tym 1 641 w 2021 r. oraz 3 968 w 2022 r.

⁸³ W tym 13 272 w 2021 r. oraz 14 462 w 2022 r.

w dostawie energii elektrycznej kształtowała się na zbliżonym poziomie (730 w 2021 r. oraz 618 w 2022 r.).

Spośród meldunków niezwiązanych bezpośrednio z zagrożeniami ujętymi w WPZK najczęściej dotyczyło informacji⁸⁴: hydrologiczno-meteorologicznych⁸⁵ (10 556), statystycznych otrzymywanych od podległych służb⁸⁶ i podmiotów zewnętrznych⁸⁷ (5 258), o sytuacji w ruchu lądowym/kolejowym, w szczególności utrudnieniach na drogach (4 001), o prognozie pogody dla Polski/województwa opolskiego⁸⁸ (2 285), a także ostrzeżeń hydrologiczno-meteorologicznych (1 302), związanych z konfliktem zbrojnym na Ukrainie (951), przewozem materiałów niebezpiecznych (910) oraz pozostałymi lokalnymi zagrożeniami (822).

(akta kontroli str. 255)

2.2. W okresie objętym kontrolą sytuacja kryzysowa dotycząca jakości wód powierzchniowych na terenie województwa opolskiego wystąpiła jedynie w przypadku zdarzeń związanych z kryzysem ekologicznym/środowiskowym jaki miał miejsce na Odrze w okresie od lipca do września 2022 r., co opisano w dalszej części wystąpienia pokontrolnego.

Przed tym okresem WCZK otrzymało od Komendy Wojewódzkiej PSP w Opolu⁸⁹ potwierdzone informacje o złej jakości wody w Odrze i Nysie Kłodzkiej i ich dopływach, tj. o:

- zanieczyszczeniu nieznaną substancją⁹⁰ cieką wodną będącą dopływem Nysy Kłodzkiej w Budziszowicach (21 stycznia 2021 r.);
- zanieczyszczeniu substancją ropopochodną o niewielkim zagęszczeniu (na długości ok. 400 m) na Młynówce w Kluczborku (18 lutego 2021 r.), w basenie portowym w Kędzierzynie-Koźlu (5 lipca 2021 r.) oraz na Troi w Kietrze (19 lipca 2021 r.);
- zanieczyszczeniu białą substancją⁹¹ Odry w Opolu (24 marca 2021 r.);
- awarii oczyszczalni ścieków w Prószkowie (14 maja 2022 r.).

Informacja o wystąpieniu każdego z tych zdarzeń została przekazana⁹² kierownictwu WCZK⁹³, PCZK w Nysie oraz Kędzierzynie-Koźlu, GCZK w Kluczborku, MCZK Opole oraz WIOŚ Opole⁹⁴. W każdym przypadku zanieczyszczenia cieką wodną nieznaną lub ropopochodną substancją jednostki straży pożarnej zneutralizowały zagrożenie, poprzez m.in. zastosowanie zapory filtrującej oraz środków chemicznych. Ponadto w przypadku zdarzenia w Budziszowicach pracownik będący przedstawicielem OUW w MKOOpZ wskazał dyżurnemu WCZK, że należy uruchamiać procedury MPOA, chyba że straż pożarna nie opanuje sytuacji i/lub substancja wpłynie do Nysy Kłodzkiej.

(akta kontroli str. 988-989, 995-998, 2322-2331)

⁸⁴ Biuletyny i komunikaty.

⁸⁵ Przykładowo: Komunikat hydrologiczny - Stan zbiorników wodnych w zlewni górnej i środkowej Odry, Komunikat hydrologiczny - Opady i pokrywa śnieżna w zlewni górnej i środkowej Odry, Codzienny Biuletyn hydrologiczno-meteorologiczny, Grubość pokrywy śnieżnej i zapas wody na stacja meteo IMGW.

⁸⁶ KW PSP Opole, KWPP w Opolu.

⁸⁷ Przykładowo: Ministerstwa, RCB.

⁸⁸ Na 48/120 godzin.

⁸⁹ Dalej: KW PSP w Opolu lub PSP w Opolu lub WSKR.

⁹⁰ Najprawdopodobniej substancją do impregnacji drewna (ok. 5 litrów).

⁹¹ Najprawdopodobniej wypluczyny margla powstałe przy budowie stacji Opole Wchód.

⁹² Poprzez wysłanie sms bądź przekazanie e-maila informującego o zdarzeniu.

⁹³ Dyrektorowi BZK oraz jego zastępcy oraz kierownikowi WCZK i jego zastępcy.

⁹⁴ W przypadku zdarzenia w m. Budziszowice WIOŚ w Opolu również przekazał do WCZK informację o zanieczyszczeniu rzeki Nysa Kłodzka.

Z informacji uzyskanych⁹⁵ od jednostek niekontrolowanych, w tym m.in. jednostek samorządu terytorialnego oraz powiatowych komend PSP, policji, stacji sanitarno-epidemiologicznych, inspektoratów weterynaryjnych położonych lub obejmujących właściwością obszary nad opolskim odcinkiem Odry oraz Nysy Kłodzkiej i ich dopływów wynikało, że na terenie województwa opolskiego w okresie objętym kontrolą (do lipca 2022 r.), wystąpiły również inne niż opisane powyżej zdarzenia związane ze złą jakością wód powierzchniowych, tj.:

- zanieczyszczenie Nysy Kłodzkiej w Nysie, co spowodowane było czyszczeniem stawu w parku miejskim (4 stycznia 2021 r.);
- zanieczyszczenie Odry na wysokości Zakładów Tłuszczowych "Kruszwica" w Brzegu (4 lutego 2021 r.);
- zanieczyszczenie Swornicy przez ścieki odprowadzane nielegalną rurą przez fermę drobiu (27 lutego 2021 r. oraz 19 listopada 2021 r.);
- zanieczyszczenie cieków wodnych w m. Konradowa plamą oleju (30 kwietnia 2021 r.);
- zanieczyszczenie substancją ropopochodną wody w basenie portowym w Kędzierzynie-Koźlu (29 maja 2021 r. oraz 19 czerwca 2021 r.);
- zanieczyszczenie Strugi w Kosorowicach spowodowane awarią oczyszczalni i zlewaniu ścieków poprodukcyjnych od kwietnia 2022 r. (24 czerwca 2022 r.);
- zanieczyszczenie Nysy Kłodzkiej nieznaną substancją (17 czerwca 2022 r.).

(akta kontroli str. 995-998)

Ponadto OPWIS, Urząd Gminy w Łambinowicach oraz Powiatowy Lekarz Weterynarii⁹⁶ w Nysie poinformowali o zdarzeniach dotyczących śniętych ryb, które wystąpiły przed okresem objętym kontrolą, tj. o:

- śniętych ryb na Nysie Kłodzkiej poniżej zbiornika w Otmuchowie (sierpień 2017 r.), co spowodowane było najprawdopodobniej zakwitem sinic z powodu upałów,
- śniętych ryb przy zaporze na Nysie Kłodzkiej w m. Piątkowice (sierpień 2019 r.);

po spotkaniu roboczym ówczesnej Wicewojewody Opolskiej, kierownika Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej⁹⁷ we Wrocławiu oraz Zarządu Zlewni Nysy Kłodzkiej w Otmuchowie, OPWIS, zastępcy OWIOŚ, Wicewojewoda zaakceptowała wnioski i rekomendacje dotyczące zobowiązania Polskiego Związku Wędkarskiego do: usuwania śniętych ryb z obwodu rybackiego, z wyjątkiem wypadków będących skutkiem naruszenia norm środowiskowych lub działań i zaniechań osób trzecich, przeprowadzania szkoleń wędkarzy przez ten podmiot w celu zapewnienia zgłaszania takich zdarzeń bezpośrednio po ich stwierdzeniu oraz o ponoszeniu przez PZW kosztów badań natlenienia wody, których wyniki mogą stanowić podstawę do podjęcia decyzji o dokonywaniu zapobiegawczego zrzuć wody.

W odniesieniu do zdarzenia z 2019 r. PIW w Nysie poinformował, że wyniki pobranych prób ryb do badań histopatologicznych nie potwierdziły występowania chorób zakaźnych oraz obecności pasożytów⁹⁸. Wysunięta została również teza, że

⁹⁵ W trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f) ustawy o NIK.

⁹⁶ Dalej: PIW.

⁹⁷ Dalej: RZGW.

⁹⁸ Nie przeprowadzono badań mikrobiologicznych oraz parazytologicznych powłok i oskrzeli, ze względu na znaczny rozkład gnilny.

prawdopodobną przyczyną śnięcia ryb była za mała zawartość tlenu w wodzie. Od przedstawicieli Urzędu Gminy w Łambinowicach uzyskano natomiast informację, że do 30 sierpnia 2019 r. przekazano do utylizacji 7,5 tony ryb (w kolejnych miesiącach zjawisko już nie wystąpiło).

(akta kontroli str. 995-998, 1106-1159, 1651-1655, 1712-1724)

2.3. W lipcu 2022 r. WCZK otrzymało informacje o wystąpieniu trzech zdarzeń związanych z pojawieniem się śniętych ryb w:

- zbiorniku wodnym w Januszkowicach (6 lipca 2022 r., od PCZK Krapkowice);
- Kanale Gliwickim (14 lipca 2022 r., od WIOŚ w Opolu);
- Białej Głuchołaskiej w Głuchołazach (21 lipca 2022 r., od WIOŚ w Opolu oraz od Komendy Wojewódzkiej PSP w Opolu).

Zdarzenie z 6 lipca 2022 r. odnotowano w informacji dobowej, w której wskazano, że wystąpiła duża ilość śniętych ryb, na miejscu obecna była Policja i straż pożarna oraz, że nie doszło do zatrucia wody (pH obojętne).

W przypadku zdarzenia z 21 lipca 2022 r. WIOŚ w Opolu następnego dnia poinformował WCZK, że oględziny rzeki potwierdziły⁹⁹ śnięcie ryb, jednak nie wskazywały na zanieczyszczenie rzeki. Ustalono ponadto bardzo niski stan wody w rzece, bardzo wysoką temperaturę powietrza (36°C) oraz temperaturę wody na poziomie 24°C. Wstępne parametry wody w rejonie śnięcia nie wskazały bezpośredniej przyczyny zanieczyszczenia rzeki (tlen po poziomie 7,5 mg O₂/l, pH 8,8, a przewodność 240 µS/cm). Po upływie czterech godzin od otrzymania pierwszej informacji o zdarzeniu (od Komendy Wojewódzkiej PSP) WCZK, jako MCGO Opole, przekazało meldunek w ramach MPOA do MCGO w Katowicach, Wrocławiu i Ostrawie oraz do sekretariatu MKOOpZ, w którym zamieszczono informację o śnięciu ryb (ok. 100 sztuk), pobraniu próbek wody oraz braku ujawnienia sprawcy zanieczyszczenia. Odwołanie meldunku przekazano 17 sierpnia 2022 r. adresatom pierwotnego meldunku wskazując, że śnięcie ryb miało charakter lokalny, a badania wody w kilku punktach nie wykazały zanieczyszczenia rzeki (większość parametrów wody było w normie, jedynie nieznacznie podniesiony był poziom pH). Zamieszczono również informację, że śnięcie ryb miało prawdopodobnie charakter naturalny (wysoka temperatura powietrza i wody, niski stan wody w rzece).

(akta kontroli str. 2319-2321)

WIOŚ w Opolu 14 lipca 2022 r. poinformował WCZK, że: a/ 13 lipca 2022 r. przyjęte zostało telefoniczne zgłoszenie z Komendy Powiatowej PSP w Kędzierzynie-Koźlu o śnięciu ryb w kanale portowym¹⁰⁰ należącym do Grupy Azoty Zakładów Azotowych Kędzierzyn S.A.; b) 14 lipca 2022 r. otrzymano telefoniczne zgłoszenie od pracownika RZGW Gliwice o pojawieniu się śniętych ryb w Kanale Gliwickim przy Śluzie Nowa Wieś. Po przyjęciu ww. zgłoszeń na miejsce niezwłocznie udali się inspektorzy WIOŚ w Opolu. W ramach reakcji na drugie zgłoszenie, pobrano próby wody z Kanalu Gliwickiego do badań analitycznych oraz podjęto czynności wyjaśniające.

Po upływie 30 minut od otrzymania informacji o zdarzeniu WCZK przekazało meldunek w ramach MPOA do MCGO w Katowicach, Wrocławiu oraz sekretariatu MKOOpZ. Powyższy meldunek był aktualizowany 30 sierpnia 2022 r. oraz 2, 4 i 6

⁹⁹ Zaobserwowano w rejonie Mostu im. Jana Pawła II (ul. Gen. Władysława Andersa).

¹⁰⁰ Fragment Kanalu w Kędzierzynie-Koźlu.

września 2022 r. w związku z kolejnymi zdarzeniami śnięcia ryb w Kanale Gliwickim, co opisano w dalszej części wystąpienia.

Odwołanie meldunku przekazano adresatom 3 października 2022 r. wskazując, że zjawisko śnięcia ryb w II i III sekcji Kanału Gliwickiego ustąpiło, sytuacja została ustabilizowana (normalizuje się), a zagrożenie dla środowiska wodnego aktualnie nie występuje.

W sprawie przesłanek, które zadecydowały o zredagowaniu powyższej treści meldunku z 3 października 2022 r. odwołującego meldunek z 14 lipca 2022 r. Dyrektor Wydziału wyjaśniła, że (...) *został opracowany na podstawie informacji uzyskanych od służb i inspekcji, które na bieżąco monitorowały sytuację na Kanale Gliwickim i składały stosowne raporty w tym zakresie. Dodatkowo przesłanką były ustalenia z wideokonferencji (...)*. Meldunek o powyższym zdarzeniu nie został jednak przekazany do Rządowego Centrum Bezpieczeństwa, co stanowiło nieprawidłowość opisaną w dalszej części wystąpienia pokontrolnego.

(akta kontroli str. 353-359, 2319-2321)

W przypadku zgłoszenia z 14 lipca 2022 r. oraz zdarzeń dotyczących śnięcia ryb na granicy województwa opolskiego i dolnośląskiego na przełomie lipca i sierpnia 2022 r., w wyniku analizy informacji uzyskanych¹⁰¹ od jednostek niekontrolowanych ustalono dodatkowo, że:

- 13 lipca 2022 r. Komenda Powiatowa PSP w Kędzierzynie-Koźlu po otrzymaniu informacji od PCZK Kędzierzyn-Koźle o śniętych rybach w Kanale Gliwickim powiadomiła o tym zdarzeniu WIOŚ Opole i RZGW Gliwice;
- 13 lipca 2022 r. pracownik Opolskiego PZW po otrzymaniu informacji od RZGW Gliwice w trakcie wizji lokalnej został poinformowany przez wędkarzy, że śnięte ryby znajdują się również w basenie portowym Grupy Azoty Zakładów Azotowych Kędzierzyn S.A., o czym zawiadomił Centrum Powiadomiania ratunkowego na numer 112; w dniu 16 lipca ryby (700 kg) zostały zebrane pomiędzy służą Nowa Wieś, a służą Kłodnica i przekazane do utylizacji;
- 15 lipca 2022 r. Komenda Powiatowa Policji w Kędzierzynie-Koźlu, po otrzymaniu informacji od pracownika Grupy Azoty Zakładów Azotowych Kędzierzyn S.A. ustaliła, że śnięte ryby miały być widziane już od 13 lipca 2022 r., przyjęto zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa, co następnie stanowiło podstawę wszczęcia dochodzenia prowadzonego pod nadzorem Prokuratury Rejonowej w Kędzierzynie-Koźlu¹⁰²; o wszczęciu dochodzenia powiadomiono 20 lipca 2022 r. RZGW Gliwice;
- 27 lipca 2022 r. Urząd Miasta Kędzierzyn-Koźle, po otrzymaniu informacji od osoby trzeciej o dużej ilości żółtej piany przy służu Kłodnica na Kanale Gliwickim, przekazał informację o tym zdarzeniu do WIOŚ w Opolu;
- 28 lipca 2022 r. Państwowa Straż Rybacka¹⁰³ w Opolu przekazała informację o śniętych rybach w komorze służu Lipki do Starostwa Powiatowego w Brzegu oraz PZW w Opolu;
- 30 lipca 2022 r. Komenda Powiatowa PSP w Brzegu po otrzymaniu informacji od Komendy Powiatowej PSP w Oławie o dużej ilości śniętych ryb na terenie powiatu oławskiego dokonała lustracji Odry, która nie potwierdziła wystąpienia tego zjawiska w Brzegu;

¹⁰¹ W trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f) ustawy o NIK.

¹⁰² Śledztwo o sygn. akt 4337-0.Ds.1385.2022.

¹⁰³ Dalej: PSR.

- 1 sierpnia 2022 r. PSR w Opolu poinformowała, że wspólna kontrola PSR i Społecznej Straży Rybackiej w Brzegu na kanale żegludowym na odcinku Zwanowice-Brzeg ujawniła pojedyncze śnięte ryby – co w ówczesnej ocenie strażników spowodowane było przyduchą (upał i niski stan wody).

(akta kontroli str. 995-998, 1582-1583, 1602)

W przypadku zdarzenia z 13 lipca 2022 r. na Kanale Kędzierzyńskim oraz z 14 lipca 2022 r. na Kanale Gliwickim WIOŚ w Opolu przekazał 2 sierpnia 2022 r. do WCZK informację o podjętych działaniach i o wynikach badań, tj. o: pobraniu prób wody 14 lipca 2022 r. w dwóch miejscach na Kanale Gliwickim¹⁰⁴ oraz w jednym miejscu na Kanale Kędzierzyńskim¹⁰⁵. Wyniki przeprowadzonych badań wskazywały na temperaturę wody ponad 24°C, przy wartości odczynu pH w przedziale od 9,21 do 9,50 oraz wartości tlenu rozpuszczonego na poziomie od 17,8 do 20,4 mgO₂/dm³, co wykluczało oddlenienie wody. Ponadto stwierdzono wysokie wartości chlorków, które jednak - w ocenie WIOŚ w Opolu - nie mogły stanowić przyczyny wystąpienia zjawiska śnięcia ryb. Poinformowano również o przeprowadzeniu kolejnych czynności kontrolnych 29 lipca 2022 r. wzdłuż Kanału Gliwickiego od miejscowości Niezdrowice do śluzy Kłodnica w celu rozpoznania zanieczyszczenia. W wyniku oględzin zaobserwowano pojedyncze śnięte ryby¹⁰⁶, jednak na całym odcinku kanału nie stwierdzono zanieczyszczeń oraz uciążliwości zapachowej. Wyniki prób wody pobranej z trzech miejsc na Kanale Gliwickim¹⁰⁷ wskazywały na temperaturę wody ponad 23°C, przy wartości odczynu pH w przedziale od 8,47 do 8,66, oraz wartości tlenu rozpuszczonego na poziomie od 10,3 do 10,7 mgO₂/dm³.

(akta kontroli str. 470-472)

Główny Inspektor Ochrony Środowiska poinformował 3 sierpnia 2022 r. Wojewodę Opolskiego, Wojewodę Dolnośląskiego oraz Wojewodę Śląskiego, że w związku otrzymywanymi informacjami o śnięciu ryb na Kanale Gliwickim (woj. śląskie) oraz na Odrze w obrębie woj. Opolskiego, a także na wysokości Oławy w woj. dolnośląskim polecił trzem właściwym miejscowo WIOŚ objęcie tej sprawy szczególnym nadzorem i działaniami, które miały doprowadzić do wyjaśnienia przyczyn tego zdarzenia oraz ustalenia sprawcy ewentualnego zanieczyszczenia wód.

Wicewojewoda po otrzymaniu tej informacji 5 sierpnia 2022 r. spotkał się z OWIOŚ w celu omówienia podjętych działań. Inspektor zreferował dotychczasowe wyniki badań (podwyższone stężenie tlenu, wysoka temperatura i miejscami podwyższone pH), co jednak w jego ocenie nie mogło wywołać śnięcia ryb. W ocenie OWIOŚ za wysoki poziom chlorków odpowiedzialne były wody kopalniane, a przyczynami śnięcia ryb był niski stan wody w Odrze, brak opadów, długotrwałe upały, a także wykwyty roślin wodnych. Podczas spotkania została podjęta decyzja o wszczęciu kontroli w podmiotach posiadających pozwolenia wodnoprawne na zrzut zanieczyszczeń do Odry i Kanału Gliwickiego (inspektorzy WIOŚ w Opolu mieli wytypować zakłady).

(akta kontroli str. 473-474)

RCB 10 sierpnia 2022 r. zwrócił¹⁰⁸ się do WCZK o udzielenie informacji dotyczących sytuacji na Odrze oraz o wskazanie, czy zaistniała konieczność uruchomienia Alertu

¹⁰⁴ W rejonie śluzy Nowa Wieś oraz z mostu drogowego na drodze krajowej nr 40.

¹⁰⁵ W rejonie mostu kolejowego.

¹⁰⁶ Na wysokości mostu drogowego na drodze krajowej nr 40 przy ul. Przyjaźni osiedle Blachownia.

¹⁰⁷ W miejscowości Niezdrowice (na granicy województw), z mostu drogowego na drodze krajowej nr 40 oraz na syfonie rzeczonym.

¹⁰⁸ E-mail z godz. 12.54. W mailu tym stwierdzono, że żadna informacja w tym zakresie nie została dotychczas przekazana do RCB.

RCB skierowanego do mieszkańców miejscowości położonych nad Odrą oraz turystów przebywających nad rzeką. Dyżurny WCZK w udzielonej odpowiedzi¹⁰⁹ przekazał otrzymaną korespondencję od WIOŚ (zgłoszenie o zdarzeniu z 14 lipca 2022 r. oraz wyniki badań z 2 sierpnia 2022 r.) wskazując, że nie stwierdzono zanieczyszczenia i w związku z tym nie zaistniała przesłanka do raportowania o zagrożeniu, jak również do występowania o wydanie Alertu RCB.

W następnym dniu (11 sierpnia 2022 r.) RCB przekazało¹¹⁰ do WCZK prośbę o przekazanie raportu (do godz. 20:00) obejmującego informacje o podjętych dotychczasowych działaniach w zakresie reagowania na sytuację związaną z występowaniem zjawiska śniętych ryb w Odrze, planowanych do realizacji przedsięwzięciach w związku z tym zjawiskiem oraz zakresie czynności dotyczących informowania ludności o zagrożeniu skażeniem środowiska. W udzielonej odpowiedzi¹¹¹ WCZK poinformowało, że w stosunku do odpowiedzi udzielonej w dniu poprzednim, nie zaszły żadne zmiany oraz nie pozyskano nowych informacji. Ponadto poinformowano, że WIOŚ monitoruje jakość wody poprzez codzienne badania próbek oraz, że w trakcie spotkania roboczego w formie wideokonferencji (godz. 18:00) zorganizowanego przez Wojewodę Lubuskiego i Ministerstwo Klimatu i Środowiska¹¹² omówiono sytuację związaną z występowaniem zjawiska śniętych ryb w Odrze (na opolskim odcinku biegu Odry zjawisko nie wystąpiło).

(akta kontroli str. 475-491)

Podczas ww. spotkania roboczego zobowiązano wojewodów do skoordynowania działań dotyczących zbierania martwych ryb, współpracy oraz szybkiego przekazywania informacji pomiędzy województwami o nowych przypadkach śniętych ryb.

W trakcie posiedzenia WZZK (12 sierpnia 2022 r.) Wicewojewoda poinformował uczestników o ustaleniach podjętych podczas ww. spotkania. Stwierdził też, że brak jest sygnałów o śnięciu ryb na terenie województwa opolskiego. Przedstawiciel Państwowej Straży Rybackiej potwierdził, że 27 lipca 2022 r. podczas patrolu wzdłuż rzeki nie stwierdzono śniętych ryb, natomiast 28 lipca 2022 r. pojawiły się bardzo drobne ryby w komorze śluzy w Lipkach, co zostało zgłoszone WIOŚ w Opolu.

(akta kontroli str. 480, 742-769)

WCZK otrzymało¹¹³ 12 sierpnia 2022 r. od RCB informację o konieczności codziennego raportowania działań w zakresie reagowania na sytuację kryzysową oraz wskazanie, czy wystąpiły okoliczności uzasadniające uruchomienie Alertu RCB¹¹⁴. W udzielonej odpowiedzi WCZK negatywnie ustosunkowało się do konieczności wydawania Alertu RCB na terenie województwa opolskiego, uzasadniając to stabilną sytuacją na opolskim odcinku Odry oraz brakiem zgłoszeń o śniętych rybach.

W przekazanym¹¹⁵ do RCB raporcie Wicewojewody dotyczącym działań podejmowanych i planowanych do realizacji w zakresie monitorowania sytuacji ekologicznej w rzece Odrze oraz zjawiska śnięcia ryb wskazano, że: a/ na terenie województwa opolskiego WIOŚ Opole odnotował tylko jedno zgłoszenie dotyczące

¹⁰⁹ E-mail z godz. 13.31.

¹¹⁰ E-mail o godz. 15.09.

¹¹¹ E-mail o godz. 19.44.

¹¹² W którym uczestniczył Wicewojewoda wraz z przedstawicielami podległych służb (OWPIS, Komendant PSR, Zastępca OWLW, Zastępca Komendanta KWP w Opolu).

¹¹³ E-mail o godz. 10.58 oraz 13.41.

¹¹⁴ O treści: „Uwaga! Zanieczyszczona woda w Odrze. Nie kąp się w Odrze i nie używaj wody z rzeki. Śledź komunikaty Sanepidu”.

¹¹⁵ E-mail o godz. 13.58.

ujawnienia śnięcia ryb, tj. z 14 lipca 2022 r. na Kanale Gliwickim przy Śluzie Nowa Wieś, b/ nie ustalono przyczyny zdarzenia (zewnętrznej), c/ przeprowadzone badania próbek wody nie wskazywały na zawartość substancji trujących, d/ Kanał Gliwicki w rejonie zdarzenia był praktycznie ciągiem wody zamkniętym, stojącym (woda praktycznie „nie płynęła”, a stała), e/ w próbkach wody odnotowano co prawda „wysokie wartości chlorków”, co wynikało z oprowadzania do kanału wód kopalnianych (zgodnie z prawem i pozwoleniami). Ponadto wskazano, że WIOŚ Opole wysnuł hipotezę, iż śnięcie ryb na terenie Kanału Gliwickiego w rejonie Kędzierzyna-Koźła mogło być wynikiem panujących warunków atmosferycznych – upały oraz susza wpłynęły na obniżony poziom wód, a pozwolenia wodnoprawne na odprowadzanie ścieków pozostały niezmienione (tyle samo ścieków odprowadzано przy małej ilości wody i wysokiej temperaturze). Drugą przedstawioną w ww. raporcie hipotezą było wystąpienie „zakwitów” w kanale, co wywołał gwałtowny skok ilości tlenu, a w konsekwencji śnięcie ryb. Ponadto wskazano, że dotychczasowe stanowisko WIOŚ w Opolu nie pozwalało na przyjęcie tezy o wpływie zdarzenia z Kędzierzyna-Koźła na ujawnione śnięte ryby na terenie woj. dolnośląskiego. Nie ujawniono także, aby gdziekolwiek nastąpiło obumieranie zwierząt i roślin w Odrze i dopływach, nie ujawniono też żadnych anomalii.

(akta kontroli str. 492-499, 2334-2336)

Kolejne zgłoszenia o śniętych rybach w Kanale Gliwickim WCZK otrzymało¹¹⁶ w okresie od 18 sierpnia do 9 września 2022 r., tj.:

- w okolicach śluzy Nowa Wieś (18 sierpnia 2022 r.);
- pomiędzy śluzami Nowa Wieś a Kłodnica (19 sierpnia 2022 r.);
- w II¹¹⁷ i III¹¹⁸ sekcji Kanału Gliwickiego (od 29 sierpnia do 9 września 2022 r.).

W przypadku zdarzeń z 18-19 sierpnia 2022 r. zgłaszający informowali, że strażacy z PSP wraz z przedstawicielami PZW w Opolu zebrali ok. 100 szt. (60 kg) śniętych ryb. Skala zjawiska śniętych ryb narastała następnie od 29 sierpnia 2022 r., osiągając kumulację w dniach 4-6 września 2022 r. Zgłaszający zdarzenia informowali o ujawnieniu i zebraniu ok.: 20 kg ryb¹¹⁹ (29 sierpnia 2022 r. oraz 1 września 2022 r.), 200-300 kg (30 sierpnia 2022 r.), dużej ilości ryb z dnia poprzedniego oraz niewielkiej z bieżącego (31 sierpnia 2022 r.) oraz w przybliżeniu 50 kg w dniach 1-2 września 2022 r.

W okresie od 4 do 6 września 2022 r. zgłaszający informowali o dużej skali pomoru ryb, która szacowana była na ponad 1 000 kg dziennie. W następnych dniach (od 7 do 9 września 2022 r.) meldunki informowały o znacznie mniejszej skali pomoru niż w dniach poprzednich (ok. 50 kg ryb dziennie). Zgodnie z pismem¹²⁰ WCZK przekazany do RDOŚ łączna waga odłowionych ryb z Kanału Gliwickiego w okresie od 18 sierpnia do 5 września 2022 r. wyniosła 2 660 kg.

(akta kontroli str. 588-590, 2319-2331, 2342-2364)

W związku z powyższymi zdarzeniami WCZK Opole, jako MCGO Opole, czterokrotnie dokonało aktualizacji meldunku z 14 lipca 2022 r. wskazując w aktualizacjach, że:

- w II sekcji Kanału Gliwickiego ponownie pojawiły się śnięte ryby (ok. 160 kg), które odławiane są w stanie znacznego rozkładu, a kolejne zaobserwowane śnięcie

¹¹⁶ Od RZGW Gliwice, WIOŚ w Opolu, KWP w Opolu, KW PSP w Opolu, PCZK Strzelce Opolskie

¹¹⁷ Pomiędzy śluzami Nowa Wieś i Sławęcice.

¹¹⁸ Pomiędzy śluzami Sławęcice i Rudziniec.

¹¹⁹ W ilości szacunkowej od 400 do 1000 szt.

¹²⁰ BZK.I.6335.22.2022.SZW z 7 września 2022 r.

dotyczy sekcji III Kanału Gliwickiego; wyniki wcześniejszych badań wody nie pozwoliły na jednoznaczne wskazanie przyczyny śnięcia ryb, woda miała zwiększoną zawartość tlenu i wysokie wartości chlorków, jednak nie mogło to być przyczyną masowego śnięcia ryb w dniach 13-14 lipca 2022 r. (aktualizacja meldunku z 30 sierpnia 2022 r.);

- w III sekcji Kanału Gliwickiego między Niezdrowicami a Sławięciami ponownie pojawiły się śnięte ryby, które zostały zebrane przez personel służby Sławięcice; w aktualizacji meldunków z 2, 4 i 6 września 2022 r. wskazano odpowiednio na 50 kg, 250 kg oraz 550 kg odłowionych ryb oraz w każdym z tych meldunków ponownie poinformowano, że wyniki wcześniejszych badań wody nie pozwoliły na jednoznaczne wskazanie przyczyny śnięcia ryb.

(akta kontroli str. 1821-1931, 2319-2321)

Jednostki niekontrolowane potwierdziły lub uzupełniły informacje¹²¹ dotyczące zjawiska śnięcia ryb w Kanale Gliwickim w okresie od 18 sierpnia do 9 września 2022 r., tj. m.in.:

- Starostwo Powiatowe w Kędzierzynie-Koźlu o wyłowieniu ok.: 200-250 kg ryb na dolnej śluzie Nowa Wieś w Kanale Gliwickim 18 sierpnia 2022 r., 400 kg w II sekcji w dniach 29-30 sierpnia 2022 r. oraz o znacznej skali pomoru w III sekcji od 4 do 6 września 2022 r.;

- PZW w Opolu o wyłowieniu ok. 200 kg ryb pomiędzy śluzami Nowa Wieś a Kłodnica w okresie od 19 do 20 sierpnia 2022 r.;

- Komenda Powiatowa PSP w Kędzierzynie-Koźlu o śniętych rybach w Kanale Gliwickim w okresach od 18 do 20 sierpnia 2022 r. oraz od 25 sierpnia do 7 września 2022 r. oraz w dniach 14, 16 i 20 września 2022 r.;

- Urząd Miejski w Ujeździe o znacznej skali śniętych ryb od 4 do 6 września 2022 r. oraz istotnym jej spadku w kolejnych dniach.

Ponadto PCZK w Strzelcach Opolskich, w meldunku o śniętych rybach pomiędzy śluzami Rudziniec i Sławięcice z 31 sierpnia 2022 r. poinformowało, że przedstawiciel Komendy Powiatowej PSP w Strzelcach Opolskich zgłosił gotowość do podjęcia akcji odłowienia ryb, ale odłowienie nie było możliwe ze względu na brak odpowiedniego sprzętu (podbieraki itp.).

Oddział Wojewódzki Związku Ochotniczych Straży Pożarnych RP w Opolu poinformował o udziale strażaków z OSP¹²² w działaniach związanych z usuwaniem skutków skażenia rzeki w okresie od 12 sierpnia do 18 września 2022 r.

(akta kontroli str. 995-998)

Od 16 sierpnia do końca grudnia 2022 r. do WCZK wpłynęły również inne niż opisane powyżej informacje o zdarzeniach związanych ze złą jakością wód w Odrze i Nysie Kłodzkiej i ich dopływach, tj. o:

- zanieczyszczeniu Troji w Kietrze w związku z trwającymi w pobliżu pracami budowlanymi, wycieku substancji ropopochodnej do Strugi w Przyworach, wyłowionej z Odry w Krapkowicach beczce zawierającej ok. 2 l rozpuszczalnika, zanieczyszczeniu nieznaną substancją dopływu Nysy Kłodzkiej w Skoroszycach oraz o śniętych rybach w Budkowiczance w powiecie krapkowickim (16 sierpień 2022 r.);

¹²¹ W trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f) ustawy o NIK.

¹²² Oddział Ratownictwa Wodnego, Sławięcice, Kłodnica, Dziegowice, Cisowa, Jesiona, Obrowiec, Odrowąż, Januszkowice, Niezdrowice, Ujazd, Zawadzkie, Krośnica, Staniszcze Wielkie.

- zanieczyszczeniu Morawy w Kietrze oraz basenu portowego w Kędzierzynie-Koźlu substancją ropopochodną (17 sierpień 2022 r.);
- zanieczyszczeniu Psiny w Baborowie oraz pojawieniu się silnego spienienia cieku wodnego Młynówka (dopływu Kłodnicy) w Sławięcicach (18 sierpień 2022 r.);
- pojawieniu się silnego spienienia na Starej Odrze w Kędzierzynie-Koźlu (19 sierpnia 2022 r.);
- wydostawaniu się rdzawej substancji na północnym brzegu Kanału Gliwickiego w rejonie śluzy Sławięcice (19 sierpień 2022 r.);
- śniętych rybach w stawie w m. Garbów w pobliżu Brzegu i Pisarzowic (20 sierpień 2022 r.);
- zanieczyszczeniu substancją ropopochodną (ok. 10 m²) w Kanale Gliwickim, na wysokości śluzy Nowa Wieś oraz rzeki Ryjec w Opolu (odpowiednio 25 i 29 sierpnia 2022 r.);
- zanieczyszczeniu Odry (wypływ niewielkiej ilości piany) w Choruli (2 wrzesień 2022 r.);
- zanieczyszczeniu dopływu rzeki Prudnik w m. Wierzbiec ściekami bytowymi pochodzącymi z pobliskiej stadniny koni (13 wrzesień 2022 r.);
- pieniącej się wodzie przy ujściu Kanału Kłodnickiego do Odry (14 wrzesień 2022 r.);
- spienieniu wody w Odrze poniżej jazów w Kędzierzynie-Koźlu oraz zanieczyszczeniu Morawy w Kietrze pochodzące z pobliskich prywatnych posesji (16 wrzesień 2022 r.);
- zanieczyszczeniu substancją ropopochodną na Kanale Gliwickim (20 wrzesień 2022 r.);
- o podejrzeniu przedostania się środka chwastobójczego do koryta Brynicy (26 wrzesień 2022 r.);
- przydusze narybku w stawie w m. Żłobizna w gm. Skarbimierz (28 wrzesień 2022 r.);
- pojawieniu się piany z wylotu do Odry zlokalizowanego w Opolu przy ul. Św. Jacka (4 listopad 2022 r.);
- pojawieniu się piany na ujściu Kanału Gliwickiego do Odry w Kędzierzynie-Koźlu (14 listopad 2022 r.);
- zanieczyszczeniu substancją ropopochodną Kanału Gliwickiego oraz stawu w m. Zakrzów w gminie Gogolin (odpowiednio 25 i 27 listopada 2022 r.);
- zanieczyszczeniu pianą wód Odry z wylotu z oczyszczalni ścieków w Choruli w gminie Gogolin (30 listopad 2022 r. oraz 12 grudzień 2022 r.);
- awarii oczyszczalni ścieków w PCC Energetyka Blachownia w Kędzierzynie-Koźlu (2 grudzień 2022 r.);
- śniętych rybach w Młynówce (dopływie Nysy Kłodzkiej) w Nysie (22 grudzień 2022 r.).

(akta kontroli str. 2334-2383)

Spośród opisanych powyżej zdarzeń, WCZK, jako MCGO Opole, sporządziło, a następnie przekazało do MCGO Katowice, Wrocław i Ostrawa¹²³ oraz do sekretariatu MKOOpZ cztery meldunki o następującej treści:

- zanieczyszczenie strumyku będącego dopływem Nysy Kłodzkiej w m. Skoroszyce niewielką ilością srebrzystej substancji (najprawdopodobniej umyślnie wlanie substancji do cieką wodnego); aktualnie trwają dalsze czynności zmierzające do ustalenia pochodzenia substancji, która została zabezpieczona przez PSP Nysa; rtęć została mechanicznie usunięta z cieką wodnego; pobrano próbki wody w celu badań; sprawca nieznany¹²⁴;
- *zanieczyszczenie wód Morawy poprzez wylot rowu Młynówka, znajdujący się w okolicach stadionu miejskiego w Kietrzu; zanieczyszczona woda przybrała biały, jasny odcień, zaś w pobliżu koryta rzeki unosi się łatwo odczuwalny, intensywny i nieprzyjemny odór; zgłoszenie przekazano do Policji celem zabezpieczenia, PSP celem neutralizacji oraz WIOŚ w Opolu w celu pobrania próbek¹²⁵;*
- *zanieczyszczenie substancją ropopochodną trzeciego basenu portowego w Kędzierzynie-Koźlu; zgłoszenie przekazano do Policji celem zabezpieczenia, PSP celem neutralizacji oraz WIOŚ w Opolu celem pobrania próbek¹²⁶;*
- *zanieczyszczenie na Kanale Kłodnickim w Kędzierzynie-Koźle nieznaną substancją (odnotowano duże ilości piany na odcinku 200-300 m, która spływa do Odry); działania polegają na pobraniu próbki wody oraz sprawdzeniu całego odcinka Kanalu¹²⁷.*

Odwołanie powyższych meldunków nastąpiło w okresie od 3 do 6 października 2022 r. W treści przekazanych informacji wskazano, że: a/ zagrożenia miały charakter lokalny, b/ próbki wody nie wykazały nieprawidłowości, c/ nie pojawiły się śnięte ryby, d/ substancją zanieczyszczającą dopływ Nysy Kłodzkiej w m. Skoroszyce było ok. 10-15 l rozpuszczalnika akrylowego i nie występuje zagrożenie dla środowiska, d/ substancja ropopochodna w basenie portowym została zebrana przez PSP (nie przedostała się do rzeki Odry).

(akta kontroli str. 1821-1931, 2319-2321)

Spośród powyżej opisanych zdarzeń Wojewoda uczestniczył osobiście w wizji lokalnej: a/ odcinka Odry w Krapkowicach w związku z wyłowieniem beczki zawierającej ok. 2 l rozpuszczalnika (17 sierpień 2022 r.), b/ dopływu Nysy Kłodzkiej w m. Skoroszyce w związku z zanieczyszczeniem nieznaną substancją (16 sierpień 2022 r.), c/ basenu portowego w Kędzierzynie-Koźlu w związku z zanieczyszczeniem substancją ropopochodną (17 sierpień 2022 r.), d/ Kanalu Gliwickiego w okolicach śluzy Nowa Wieś (18 sierpień 2022 r.) oraz e/ śluzy Sławięcice w dniach 7 i 9 września 2022 r. w związku z pojawieniem się śniętych ryb.

(akta kontroli str. 827-917)

9 września 2022 r. WCZK Opole otrzymało¹²⁸ od WCZK Katowice informację z prośbą o zachowaniu szczególnej ostrożności przy prowadzeniu czynności na

¹²³ Za wyjątkiem zdarzenia z 14 września 2022 r.

¹²⁴ Meldunek przekazano 17 sierpnia 2022 r. o godz. 7:46, tj. po upływie 11 godz. od otrzymania informacji o zdarzeniu od WSKR Opole (16 sierpień 2022 r. o godz. 20:13).

¹²⁵ Meldunek przekazano o godz. 12:31, tj. po upływie 40 min. od otrzymania informacji o zdarzeniu od RZGW Gliwice (17 sierpień 2022 r. o godz. 11:48).

¹²⁶ Meldunek przekazano o godz. 15:32, tj. po upływie 10 min. od otrzymania informacji o zdarzeniu od RZGW Gliwice (17 sierpień 2022 r. o godz. 15:21).

¹²⁷ Meldunek przekazano o godz. 19:06, tj. po upływie 1 godz. od otrzymania informacji o zdarzeniu od WSKR Opole (14 września 2022 r. o godz. 17:58).

¹²⁸ E-mail o godz. 10.03.

Kanale Gliwickim ze względu na prawdopodobną obecność czerwonej algi (sinice nitkowate *Planctothrix agardhii*), która może być potencjalnie toksyczna. W związku z powyższym WCZK zwróciło¹²⁹ się do WSSE w Opolu o zajęcie stanowiska w przedmiotowej sprawie. W udzielonej odpowiedzi¹³⁰ poinformowano, że zakwity sinic nie zawsze są niebezpieczne, ostrożność nakazuje jednak by unikać kontaktu z kożuchem sinicowym i wodą o zmienionej barwie, nie poić nią zwierząt domowych, jak też nie używać jej do podlewania warzyw. Ponadto Wydział zwrócił¹³¹ się do Minister Klimatu i Środowiska z prośbą o wskazanie rekomendacji, czy istniało zagrożenie dla życia i zdrowia ludzkiego i czy stwierdzone algi są toksyczne dla organizmów żywych w związku z obowiązującym do 12 września 2022 r. rozporządzeniem Wojewody w sprawie zakazu korzystania z wód Kanalu Gliwickiego (opisanym w dalszej części wystąpienia pokontrolnego). W udzielonej odpowiedzi¹³² Ministerstwo poinformowało, że sprawa została przekazana przewodniczącemu zespołu do spraw sytuacji powstałej na rzece Odrze, tj. Generalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska. Problematyka ta została omówiona w trakcie posiedzenia zespołu 12 września 2022 r., a zalecenia i rekomendacje zostały przekazane ustnie Wojewodzie.

W sprawie otrzymanych rekomendacji podjętych na posiedzeniu zespołu oraz sposobu ich realizacji Wojewoda wyjaśnił, że (...) *zwracano uwagę na konieczność kontynuowania prowadzonych działań w zakresie monitorowania sytuacji na akwenach, wykonywania badań jakości wody oraz sprawnego przepływu informacji między służbami. Powyższe zalecenia były realizowane w ramach zarządzania sytuacją kryzysu ekologicznego na Kanale Gliwickim.*

(akta kontroli str. 342-345, 607-614, 2365-2366)

Tego samego dnia (9 września 2022 r.) WCZK Katowice poinformowało¹³³ WCZK Opole, że Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, w wyniku przeprowadzenia analizy próbek wody stwierdził występowanie wyłącznie zielenic nitkowatych niestanowiących zagrożenia (niewytwarzających toksyn). Tożsamą informację przekazał¹³⁴ 19 września 2022 r. Główny Inspektor Ochrony Środowiska.

(akta kontroli str. 2365-2366)

WCZK w Opolu przekazał 14 września 2022 r. do WIOŚ w Opolu wyniki badań¹³⁵ wód Kanalu Gliwickiego pobranych 31 sierpnia 2022 r. Wskazywały one dominującą obecność hapofitu *Prymnesium parvum*, którego liczebność wynosiła ponad 51 mln komórek w litrze wody (około 96,6% stwierdzonych gatunków fitoplanktonu). Pozostałe gatunki stanowiły zielenice (1,8%), okrzemki (1,6%) oraz bruzdnice (poniżej 0,1%). O wynikach badań na obecność *Prymnesium parvum* w Kanale Gliwickim WCZK było informowane¹³⁶ również 4 i 14 listopada 2022 r. Analiza tych wyników wskazywała, że 15 września 2022 r. liczebność komórek na litr kształtowała się w przedziale od 4 do 8,9 mln w trzech stanowiskach kontrolnych, od 18,4 do 83,9 mln w pięciu stanowiskach kontrolnych oraz od 128 do 287 mln w pozostałych trzynastu stanowiskach kontrolnych. Wyniki badań prób wody pobranych 3 listopada 2022 r. na trzech innych stanowiskach kontrolnych wykazały: Brzeg - brak hapofitu; Opole - 221 tys./l, a przy śluzie Januszkowice blisko 4 mln/l.

¹²⁹ E-mail o godz. 10.24.

¹³⁰ E-mail godz. 12.01.

¹³¹ Przy piśmie BZK.II.6330.145.2022.KW z 9 września 2022 r.

¹³² Przy piśmie DIŚ-I.055.31.20022.IS z 12 września 2022 r.

¹³³ E-mail godz. 15.12.

¹³⁴ Przy piśmie CLB.601.8.2022 z 19 września 2022 r.

¹³⁵ Przeprowadzonych przez Instytut Rybactwa Śródlądowego w Olsztynie.

¹³⁶ Przez GIOŚ oraz GDOŚ.

W sprawie sposobu wykorzystania informacji o wynikach badań wód Kanalu Gliwickiego pobranych 31 sierpnia 2022 r. na obecność *Prymnesium parvum* Dyrektor Wydziału wyjaśniła, że *wyniki badań (...) zostały przesłane do WIOŚ jako podmiotu właściwego w zakresie monitorowania i badania jakości wód powierzchniowych. Jednocześnie należy zaznaczyć, że do analiz powyższych wyników niezbędna jest wiedza specjalistyczna, którą posiadają pracownicy WIOŚ. Z przeprowadzonych analiz dokumentów wynika, że WIOŚ nie przekazał informacji zwrotnej do WCZK. W tamtym okresie WCZK nie dysponowało opracowaniami, które byłyby pomocne w analizie tego typu materiałów. Procedura monitorowania interwencyjnego *Prymnesium parvum* „Złotej algi” została opracowana przez GIOŚ i przekazana do użytku w miesiącu lutym 2023 r.*

(akta kontroli str. 353-359, 621-623, 627-637, 2366-2368)

W związku z wystąpieniem kryzysu ekologicznego na Odrze oraz zjawiska śnięcia ryb na Kanale Gliwickim, jak też w związku z pojawieniem się „złotych alg” w województwie lubuskim, w okresie od 12 sierpnia do 5 listopada 2022 r. odbyło się łącznie 11 posiedzeń WZZK lub spotkań roboczych członków WZZK. Podczas tych spotkań przyjęto rekomendacje lub wnioski o podjęcie działań, tj. o:

- przekazywanie przez podległe służby codziennych informacji na temat: realizowanych i planowanych działań; wyników badań (wody, w tym pitnej z ujęć znajdujących się w pobliżu Odry oraz śniętych ryb); wzmożeniu patroli policji i straży miejskiej w pobliżu Odry na nieużytkach oraz miejscach składowania niebezpiecznych substancji (posiedzenie WZZK z 12 sierpnia 2022 r.¹³⁷);
- ponowienie badań prób wody na obecność rtęci; w przypadku wysokiego poziomu miała zostać podjęta decyzja o zamknięciu Kanalu Gliwickiego, a Wicewojewoda został wyznaczony we współpracy z Dyrektorem Wydziału Infrastruktury i Nieruchomości jako osoba odpowiedzialna za przygotowanie stosownego rozporządzenia (posiedzenie WZZK z 12 sierpnia 2022 r.¹³⁸);
- rzetelne dokumentowanie i zabezpieczenie całości dokumentacji z działań realizowanych przez podległe służby oraz nieprzekazywanie informacji mediom w celu zapewnienia ujednolicenia przekazu przez służby prasowe Wojewody (posiedzenie WZZK z 13 sierpnia 2022 r.);
- przygotowanie pisma do RZGW we Wrocławiu i Gliwicach oraz WIOŚ w Opolu w sprawie zwiększenia nadzoru nad dopływami Odry i zbiornikami wody (spotkanie robocze członków WZZK z 16 sierpnia 2022 r.);
- kontynuację dotychczasowych działań oraz reagowanie na wszystkie sygnały mogące mieć związek z jakimkolwiek zagrożeniem bądź podejrzeniem wystąpienia zagrożenia (spotkanie robocze członków WZZK z 18 sierpnia 2022 r.);
- przekazanie rekomendacji przez RZGW Gliwice w zakresie wprowadzenia zakazu łowienia ryb na Kanale Gliwickim i Kanale Kędzierzyńskim, a w razie złych wyników badań wody lub ryb rozważenie wprowadzenia takiego zakazu¹³⁹; utrzymywanie przepływu informacji pomiędzy służbami na obecnym poziomie; wzmożenie czujności patroli policji w kierunku wykrywania nielegalnych podłączeń rur odpływowych ze ścieków do kanalizacji opadowych/burzowych; informowanie z wyprzedzeniem o planowanych transportach próbek do badań w celu zapewnienia konwoju; zamontowanie sondy w Sławięcicach prowadzącej pomiary 24/7 oraz

¹³⁷ Posiedzenie w formie stacjonarnej o godz. 9.00.

¹³⁸ Posiedzenie w formie wideokonferencji o godz. 20.00.

¹³⁹ Podczas posiedzenia podległe służby nie rekomendowały wprowadzenie takiego zakazu.

pobieranie prób wody przez WIOŚ w nocy (do czasu zamontowania sondy) w celu określenia poziomu natlenienia wody (posiedzenie WZZK z 31 sierpnia 2022 r.);

- utrzymywanie dotychczasowego przepływu informacji oraz dalszej współpracy, w tym z WIOŚ w Katowicach, kontynuowanie patroli Państwowej Straży Rybackiej oraz użycie sondy (posiedzenie WZZK z 4 września 2022 r.);

- przedłużenie o kolejny tydzień obowiązywania rozporządzenia Wojewody w sprawie zamknięcia Kanału Gliwickiego (posiedzenie WZZK z 12 września 2022 r.);

- nieprzedłużanie rozporządzenia Wojewody w sprawie zamknięcia Kanału Gliwickiego (posiedzenie WZZK z 19 września 2022 r.);

- monitorowanie sytuacji na obszarze Kanału Gliwickiego i Odry i jej dopływów oraz przeprowadzanie badań wody (posiedzenie WZZK z 2 listopada 2022 r.);

- kontynuowanie podjętych działań oraz ich raportowanie, jak również zwiększenie częstotliwości wykonywanych badań wody przez WIOŚ w Opolu (spotkanie robocze członków WZZK z 5 listopada 2022 r.).

W sprawie trybu zwołania posiedzeń WZZK Wojewoda wyjaśnił, że spotkania robocze członków WZZK z 16 i 18 sierpnia 2022 r. oraz 5 listopada 2022 r. zostały zwołane w oparciu o postanowienia art. 22 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie¹⁴⁰, a decyzja o zwołaniu posiedzenia lub spotkania roboczego była poprzedzona analizą posiadanych informacji o zagrożeniu.

Ponadto w sprawie braku zwoływania posiedzeń WZZK przed 12 sierpnia 2022 r. w związku z wystąpieniem w lipcu 2022 r. zdarzeń związanych ze śnięciem ryb opisanych w punkcie 2.2 wystąpienia pokontrolnego Wojewoda wyjaśnił, że (...) *Zdarzenie na zbiorniku w Januszkowicach i Białej Głuchotaskiej miało charakter incydentalny o zasięgu lokalnym, a jego skala nie wymagała zwoływania posiedzeń WZZK. W odniesieniu do zdarzeń na Kanale Gliwickim OWIOŚ prowadził działania wyjaśniające okoliczności śnięcia ryb na tym akwenie, a Komendant PSR w Opolu poinformowała Wicewojewodę, że zdarzenie miało charakter incydentalny i nie powtórzyło się w innym miejscu (...). Również w tym przypadku nie zachodziła konieczność zwoływania posiedzeń Zespołu.*

(akta kontroli str. 338-341, 737-826)

Uczestnikami ww. posiedzeń lub spotkań roboczych byli członkowie WZZK, tj.: ośmiokrotnie Wojewoda¹⁴¹, dziewięciokrotnie Dyrektor BZK¹⁴² oraz OWIOŚ¹⁴³, siedmiokrotnie przedstawiciel OWLW¹⁴⁴ oraz Komendy Wojewódzkiej PSP¹⁴⁵, sześciokrotnie przedstawiciel OPWIS¹⁴⁶ oraz Komendy Wojewódzkiej Policji¹⁴⁷ oraz jednokrotnie Dyrektor Biura Wojewody¹⁴⁸ i Dyrektor Generalny OUW¹⁴⁹. Poza członkami WZZK w spotkaniach uczestniczyli również przedstawiciele: Państwowej Straży Rybackiej (ośmiokrotnie¹⁵⁰), Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody

¹⁴⁰ Dz.U. z 2022 r. poz., 135 ze zm.

¹⁴¹ Nieobecny podczas posiedzeń z 12 (godz. 9:00) i 13 sierpnia 2022 r. (Wicewojewoda był uczestnikiem tych posiedzeń).

¹⁴² Nieobecny podczas posiedzenia z 13 sierpnia 2022 r. (Zastępca Dyrektora był uczestnikiem tego posiedzenia).

¹⁴³ Nieobecny podczas spotkania roboczego z 18 sierpnia 2022 r.

¹⁴⁴ Nieobecny podczas posiedzeń lub spotkań roboczych członków WZZK z 12 (godz. 20:00) i 16 sierpnia 2022 r. oraz 19 września 2022 r.

¹⁴⁵ Nieobecny podczas posiedzeń lub spotkań roboczych członków WZZK z 12 (godz. 9:00), 16 i 18 sierpnia 2022 r.

¹⁴⁶ Nieobecny podczas posiedzeń lub spotkań roboczych członków WZZK z 16 i 31 sierpnia 2022 r. oraz 4 września i 2 listopada 2022 r.

¹⁴⁷ Nieobecny podczas posiedzeń lub spotkań roboczych członków WZZK z 12 (godz.20:00), 13, 16 i 18 sierpnia 2022 r.

¹⁴⁸ Podczas spotkania roboczego członków WZZK z 16 sierpnia 2022 r.

¹⁴⁹ Podczas spotkania roboczego członków WZZK z 18 sierpnia 2022 r.

¹⁵⁰ Nieobecny podczas posiedzeń lub spotkań roboczych członków WZZK z 12 (godz. 20:00) oraz 16 sierpnia 2022 r.

Polskie (sześciokrotnie¹⁵¹), Polskiego Związku Wędkarskiego (trzykrotnie¹⁵²), Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Opolu (dwukrotnie¹⁵³), jednokrotnie GIOŚ CLB Oddział w Opolu i Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz pozostali pracownicy OUW (Zastępca Dyrektora BZK, kierownik WCZK lub jego zastępca, Dyrektor lub pracownik Wydziału Prawnego i Nadzoru oraz Wydziału Infrastruktury i Nieruchomości).

Z informacji uzyskanych¹⁵⁴ od jednostek samorządu terytorialnego zlokalizowanych wzdłuż Odry i Kanału Gliwickiego¹⁵⁵ wynikało, że uczestnikami ww. posiedzeń lub spotkań roboczych od 31 sierpnia 2022 r. byli również przedstawiciele powiatów: kędzierzyńsko-kozielskiego (pięciokrotnie¹⁵⁶), strzeleckiego (czterokrotnie¹⁵⁷), brzeskiego (jednokrotnie¹⁵⁸) oraz Urzędu Miasta Opola (dwukrotnie¹⁵⁹). W żadnym z tych posiedzeń lub spotkań roboczych nie uczestniczyli pozostali członkowie WZZK, tj.: przedstawiciel samorządu województwa opolskiego wyznaczony przez Marszałka Województwa Opolskiego, Szef Wojskowego Centrum Rekrutacji w Opolu, Dowódca 13 Śląskiej Brygady Obrony Terytorialnej oraz Opolski Wojewódzki Inspektor Nadzoru Budowlanego.

Podczas posiedzenia WZZK z dnia 13 sierpnia 2022 r. Zastępca Komendanta Wojewódzkiego PSP w Opolu zwrócił uwagę, że (...) *w przypadku wystąpienia takiego zjawiska na terenie Opolszczyzny, może wystąpić konieczność zastosowania specjalistycznego sprzętu do wyciągania śniętych ryb, który nie występuje w zasobach PSP (...), natomiast Dyrektor Oddziału Polskiego Związku Wędkarskiego podczas posiedzenia WZZK z 31 sierpnia 2022 r. podkreślił, że (...) nie można wysłać ludzi do zbierania ryb, które są odpadami kategorii III, nie znając przyczyny śnięcia ryb ani zagrożenia jakie niesie ze sobą realizacja tych zadań. Do tego przygotowane są inne służby, posiadają odpowiednie zabezpieczenie ochronne i sprzętowe (...).*

(akta kontroli str. 741, 770-772, 788-797, 918-987)

Poza ww. posiedzeniami lub spotkaniami roboczymi członków WZZK Wojewoda lub Wicewojewoda uczestniczyli w spotkaniach roboczych w formie wideokonferencji zorganizowanych przez Wojewodę: Lubuskiego (11 sierpień 2022 r.), Dolnośląskiego (w sprawie śniętych ryb na Zalewie „Bajkał” - 25 sierpień 2022 r.), Śląskiego i przedstawiciele Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego (w sprawie śniętych ryb w Kanale Gliwickim oraz przygotowania rekomendacji i treści rozporządzenia w sprawie zamknięcia Kanału Gliwickiego - 29 sierpień 2022 r. oraz 6 i 9 września 2022 r.).

Ponadto w okresie od 12 sierpnia do 3 października 2022 r. MSWiA przekazało do WCZK zaproszenia (linki) do udziału Wojewody w 24 wideokonferencjach w związku z wystąpieniem sytuacji kryzysu ekologicznego na rzece Odrze.

(akta kontroli str. 2334-2383)

W celu realizacji zobowiązania wojewodów do skoordynowania działań dotyczących zbierania martwych ryb, podjętego podczas spotkania roboczego zorganizowanego przez Wojewodę Lubuskiego (11 sierpnia 2022 r.), Wicewojewoda we wrześniu

¹⁵¹ Podczas posiedzeń lub spotkań roboczych członków WZZK z 16 i 31 sierpnia 2022 r. oraz 4, 12 i 19 września 2022 r. i 2 listopada 2022 r.

¹⁵² Podczas posiedzeń lub spotkań roboczych członków WZZK z 31 sierpnia 2022 r. oraz 12 i 19 września 2022 r.

¹⁵³ Podczas posiedzeń lub spotkań roboczych członków WZZK z 12 i 19 września 2022 r.

¹⁵⁴ W trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f) ustawy o NIK.

¹⁵⁵ Starostw Powiatowych w Krapkowicach, Strzelcach Opolskich, Opolu, Brzegu oraz Urzędu Miasta Opola.

¹⁵⁶ Podczas posiedzeń WZZK z 31 sierpnia 2022 r. oraz 4, 12 i 19 września 2022 r. oraz 2 listopada 2022 r.

¹⁵⁷ Podczas posiedzeń WZZK z 4, 12 i 19 września oraz 2 listopada 2022 r.

¹⁵⁸ Podczas posiedzenia WZZK z 4 września 2022 r.

¹⁵⁹ Podczas posiedzeń lub spotkań roboczych członków WZZK z 2 i 5 listopada 2022 r.

2022 r. powołał grupę roboczą mającą na celu wypracowanie procedury reagowania na okoliczność występowania masowego śnięcia ryb w rzekach województwa opolskiego. Skład tej grupy stanowili przedstawiciele Wydziału, WIOŚ w Opolu, KW PSP w Opolu, PSR w Opolu oraz PZW w Opolu.

Podczas spotkania roboczego 8 września 2022 r. ustalono, że projekt procedury zostanie przesłany do uczestników spotkania celem wniesienia ewentualnych uwag lub propozycji nowych zapisów. Na kolejnym spotkaniu (7 listopad 2022 r.) omówiono ówczesny projekt procedury oraz z uwagi na propozycje kolejnych dodatkowych zapisów ustalono, że projekt procedury zostanie zmodyfikowany, a następnie przekazany członkom grupy do ostatecznej akceptacji. Do dnia zakończenia kontroli powyższa procedura nie została wdrożona.

(akta kontroli str. 256-259, 267-304)

W sprawie braku opracowania procedury reagowania na okoliczność występowania masowego śnięcia ryb przez grupę roboczą powołaną we wrześniu 2022 r. Wicewojewoda wyjaśnił, że w dniu 27 lutego 2023 r. odbyło się spotkanie robocze, którego celem było omówienie proponowanej procedury. Podczas spotkania ustalono, że procedura będzie częścią WPZK. W związku z powyższym przygotowano projekt standardowej procedury operacyjnej (SPO), który 9 marca 2023 r. rozesłano do podmiotów uczestniczących w spotkaniu w celu wniesienia merytorycznych uwag i przesłaniu ich w terminie do 17 marca 2023 r. do Wydziału.

W sprawie zwrócenia się dopiero 14 grudnia 2022 r. do Komendanta Straży Pożarnej w Opolu o udzielenie informacji w sprawie posiadanego sprzętu do zbierania śniętych ryb Dyrektor Wydziału wyjaśniła, że Nie zachodziła potrzeba pozyskania powyższych informacji do bieżącej realizacji zadań Wydziału. Jednocześnie należy podkreślić, że Opolski Komendant Wojewódzki PSP nie zgłaszał od czasu posiedzenia WZZK w dniu 13 sierpnia 2022 r. problemów w zakresie dysponowania ww. sprzętem, chociaż miał taką możliwość zgodnie z wypowiedzią Wicewojewody Tomasza Witkowskiego podczas tego posiedzenia, który (...) Poinformował o gotowości do całodobowej konsultacji napotkanych w toku prowadzonych działań problemów. W przypadku występowania wątpliwości ze strony służb, powinny one informować o tym fakcie WCZK, które zbierać będzie informacje o koniecznych do rozwiązania problemach (...).

(akta kontroli str. 256-259, 267-304, 353-359)

W okresie od 13 sierpnia do 3 października 2022 r. wyznaczone podmioty¹⁶⁰ przekazywały na polecenie WCZK¹⁶¹ codzienne raporty dotyczące podjętych działań związanych z wystąpieniem zagrożenia ekologicznego na Odrze na terenie woj. opolskiego. Na podstawie tych raportów WCZK sporządzało raport sytuacyjny, przekazywany¹⁶² następnie do RCB (poza aplikacją CAR) oraz innych podmiotów¹⁶³, zawierający zbiorczą informację o sytuacji na terenie województwa opolskiego¹⁶⁴.

W okresie od 12 sierpnia do 3 października 2022 r. do WCZK przekazywane były również inne raporty o sytuacji na rzece Odrze, tj.: przez WCZK Szczecin¹⁶⁵, Gorzów Wielkopolski¹⁶⁶ oraz RZGW Wrocław¹⁶⁷. Dyrektor Wydziału wyjaśniła, że

¹⁶⁰ KW Policji w Opolu, KW PSP w Opolu, WIOŚ Opole, WIW w Opolu, WSSE w Opolu oraz PSR w Opolu.

¹⁶¹ E-mail z 12 sierpnia 2022 r. godz. 20.35

¹⁶² Do godz. 20.00

¹⁶³ WCZK Lubuskie, zk@mswia@gov.pl, czk@mi.gov.pl

¹⁶⁴ RCB poinformowało 3 października 2022 r. WCZK, że w związku z ustaleniami na wideokonferencji prowadzonej przez Minister Klimatu i Środowiska w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji poświęconej podsumowaniu sytuacji na Odrze nie ma konieczności dalszego raportowania sytuacyjnego.

¹⁶⁵ Codziennie od 21 sierpnia 2022 r.

¹⁶⁶ Od 12 do 15 sierpnia 2022 r. oraz codziennie od 18 września 2022 r.

¹⁶⁷ Codziennie od 8 września 2022 r.

raporty były przesyłane z inicjatywy nadawców i przekazywane kierownictwu Wydziału oraz Wojewodzie, co umożliwiało wspieranie procesu informacyjno-decyzyjnego oraz budowanie świadomości i pełnego obrazu sytuacji na Odrze. W sprawie monitorowania pozostałych rekomendacji i wniosków Wojewody ustalonych podczas posiedzeń lub spotkań roboczych WZZK wyjaśniła natomiast, że (...) przyjęty system przekazywania informacji poprzez codzienne raportowanie o realizacji zadań z zakresu sytuacji ekologicznej na Odrze stanowił wystarczający sposób monitorowania procesu wdrażania rekomendacji i poleceń wydanych przez Wojewodę w tym zakresie (...).

(akta kontroli str. 305-313, 2334-2383)

W trakcie posiedzenia WZZK z 31 sierpnia 2022 r. oraz 4 września 2022 r. Wojewoda zaproponował¹⁶⁸ zamontowanie sondy w Sławęcicach, która miała zbierać pomiary w trybie ciągłym. Ostatecznie propozycja nie została zrealizowana, a WIOŚ w Opolu zlecił CLB GIOŚ Oddział w Opolu wykonanie pomiarów dobowych w zakresie: temperatury, pH, tlenu rozpuszczonego, nasycenia tlenem oraz przewodności elektrycznej. Informację o wynikach tych badań prowadzonych w okresie od 6 września do 13 listopada 2022 r., WIOŚ w Opolu przekazywał do WCZK wraz z raportami dobowymi.

(akta kontroli str. 305-313, 788-801, 2334-2383)

Dyrektor Wydziału 29 sierpnia 2022 r. w związku z wystąpieniem przypadków śnięcia ryb na terenie województwa dolnośląskiego, lubuskiego i zachodniopomorskiego zwróciła się¹⁶⁹ do starostów powiatów zlokalizowanych wzdłuż Odry z prośbą o zwracanie szczególnie uwagi na miejsca położone w bezpośrednim sąsiedztwie rzeki Odry i odcinków ujściowych jej dopływów. Ponadto wskazała na konieczność niezwłocznego informowania WIOŚ w Opolu oraz WCZK o każdym przypadku potencjalnego zagrożenia związanego z sytuacją ekologiczną na Odrze (także stwierdzenia przypadków śnięcia ryb w znacznej ilości).

(akta kontroli str. 582-584)

Posiedzenie i spotkanie robocze WZZK z 2 i 5 listopada 2022 r. zwołane zostało w związku z otrzymaniem od WCZK Gorzów Wielkopolski raportu sytuacyjnego, w którym poinformowano, że wyniki badań próbek wody pobranych 26 października 2022 r. wskazują na zakwit sinic o dużej skali na lubuskim odcinku Odry (Cigacice-Krosno Odrzańskie) oraz otrzymaniem wyników badań potwierdzających obecność *Prymnesium parvum*.

(akta kontroli str. 817-826, 627-637, 2334-2383)

Informacje o posiedzeniach WZZK, uczestnictwie Wojewody w naradach związanych z sytuacją na rzece Odrze oraz udziale w wizjach lokalnych, Urząd przekazywał do wiadomości publicznej za pośrednictwem konta *Sławomir Kłosowski Wojewoda Opolski* na portalu *Facebook* (w okresie od 12 sierpnia do 5 listopada 2022 r.).

Ponadto Wojewoda przekazywał informacje o sytuacji na rzece Odrze podczas audycji radiowych z 21 sierpnia 2022 r.¹⁷⁰ oraz 8 września 2022 r.¹⁷¹, jak też audycji telewizyjnej w TVP Opole z 19 sierpnia 2022 r.

(akta kontroli str. 827-917)

¹⁶⁸ W wyniku stwierdzenia Dyrektora RZGW Gliwice, że WIOŚ w Katowicach planuje prowadzić pomiar 24h w zakresie poziomu tlenu.

¹⁶⁹ Przy piśmie BZK.uil.6330.129.2022.KW z 29 sierpnia 2022 r.

¹⁷⁰ W Radio Opole „Niedzielną Łożą Radiową”.

¹⁷¹ W Radio Opole „Poranna rozmowa Radia Opole”.

W sprawie oceny sprawności zarządzania sytuacją kryzysową, która wystąpiła na Kanale Gliwickim w okresie od lipca do września 2022 r. Wojewoda wyjaśnił, że *system zarządzania kryzysowego (...) zadziałał prawidłowo. Jednakże dla ujednoczenia procedur i metod postępowania w sytuacji zagrożenia ekologicznego związanego z jakością wód na przykładzie kryzysu ekologicznego na rzece Odrze, oczekuje się inicjatywy planistycznej (poprzez aktualizację Krajowego Planu Zarządzania Kryzysowego) ze strony MSWiA oraz RCB.*

(akta kontroli str. 338-341)

2.4. W związku z sytuacją kryzysową dotyczącą jakości wód Odry i jej dopływów Prezes Rady Ministrów nie wydawał Wojewodzie wytycznych i poleceń, o których mowa odpowiednio w art. 8 ust. 1 ustawy o wojewodzie i administracji rządowej w województwie oraz w art. 7a ustawy o zarządzaniu kryzysowym.

(akta kontroli str. 223-228)

2.5. Na podstawie art. 60 ustawy o wojewodzie i administracji rządowej w województwie Wojewoda wydał dwa rozporządzenia porządkowe w sprawie wprowadzenia zakazu korzystania z wód Kanalu Gliwickiego od granicy województwa śląskiego z województwem opolskim do dolnego dalbowiska śluży Sławięcice, tj. rozporządzenie¹⁷² z 6 września 2022 r. z mocą obowiązywania do 12 września 2022 r. oraz kolejne¹⁷³ przedłużające powyższy zakaz do 19 września 2022 r. W rozporządzeniach tych wskazano, że pod pojęciem korzystania z wód rozumie się w szczególności spożywanie wody, wchodzenie do wody, kąpiele, połów i spożywanie ryb, pojenie zwierząt gospodarskich i domowych, używanie wody do celów gospodarczych, w tym podlewania, uprawiania sportów wodnych i turystyki oraz inne działania wiążące się z bezpośrednim kontaktem z wodami.

Wydanie rozporządzenia z 6 września 2022 r. poprzedzone było dwoma naradami w formie wideokonferencji zorganizowanymi tego samego dnia z Wojewodą Śląskim i przedstawicielami służb i inspekcji województwa śląskiego (godz. 8.30) oraz dodatkowo z przedstawicielami Ministerstwa Klimatu i Środowiska (godz. 11.00). Podczas tych narad uzgodniono ostateczną treść rozporządzenia.

(akta kontroli str. 223-234, 305-313, 788-816)

Przedstawiciel KWP w Opolu w trakcie posiedzenia WZZK z 12 i 19 września 2022 r. poinformował, że została uruchomiona łódź patrolowa, cały czas jest sprawdzane przestrzeganie zakazu, a osoby postronne nie zgłaszały skarg na wydane rozporządzenie.

(akta kontroli str. 809-820)

Podczas posiedzenia WZZK z 31 sierpnia 2022 r. Wojewoda zaproponował wprowadzenie zakazu wędkowania na Kanale Gliwickim i Kanale Kędzierzyńskim, jednak po wysłuchaniu negatywnych opinii członków WZZK oraz zaproszonych osób niebędących członkami WZZK¹⁷⁴ uznał, że jego wprowadzenie nie jest uzasadnione. Stwierdził też, że w razie złych wyników badań ryb i wody ponownie należy rozważyć wprowadzenie takiego zakazu.

Na posiedzeniu WZZK z 12 września 2022 r. członkowie WZZK jednogłośnie zaakceptowali decyzję o przedłużeniu zakazu korzystania z wód Kanalu Gliwickiego o kolejny tydzień, a na kolejnym (19 września 2022 r.) wyrazili opinię o braku konieczności dalszego przedłużania tego zakazu.

¹⁷² Nr 0510/P/17/2022 (Dz. Urz. Woj. Opolskiego poz. 2369).

¹⁷³ Nr 0510/P/P/18/2022 (Dz. Urz. Woj. Opolskiego poz. 2432).

¹⁷⁴ M.in. Dyrektor RZGW Gliwice, Dyrektor PZW w Opolu, Zastępca Komendanta PSR w Opolu

W sprawie wprowadzenia zakazu korzystania z wód Kanału Gliwickiego Dyrektor Wydziału wyjaśniła, że (...) Główną przesłanką mającą wpływ na wydanie rozporządzenia miał fakt śnięcia ryb w znacznej ilości, przy jednoczesnym braku stwierdzenia jednoznacznej przyczyny takiego zjawiska. W celu zniwelowania zagrożenia dla życia i zdrowia ludzkiego została podjęta decyzja o wprowadzeniu rozporządzenia (...).

(akta kontroli str. 305-313, 788-820)

W związku z wydaniem rozporządzeń WCZK wystosowało do RCB dwa zgłoszenia dotyczące potrzeby wysłania wiadomości alarmowej (Alertu RCB¹⁷⁵) o treści¹⁷⁶:

- *Wprowadzono zakaz korzystania z wód Kanału Gliwickiego od granicy woj. śląskiego do sluzy Sławiecice do dnia 12.09.2022 r. (formularz z 6 września 2022 r.);*

- *Zakaz korzystania z wód Kanału Gliwickiego od granicy woj. śląskiego w km 18+500 do dolnego dalbowiska sluzy Sławiecice w km 14+500 do 19.09.2022 r. (formularz z 12 września 2022 r.).*

Informacje o wprowadzeniu zakazu korzystania z wód Kanału Gliwickiego (Alert RCB) i jego przedłużeniu umieszczone zostały na koncie Sławomir Kłosowski Wojewoda Opolski na portalu Facebook, stronie internetowej Urzędu oraz na tablicach zlokalizowanych wzdłuż brzegu Kanału Gliwickiego.

(akta kontroli str. 606-616, 883-891)

2.6. W związku z sytuacją kryzysową dotyczącą jakości wód Odry i jej dopływów Wojewoda nie wydawał poleceń obowiązujących organy administracji rządowej, o których mowa w art. 25 ust. 1 ustawy o wojewodzie i administracji rządowej w województwie. W sprawie sposobu realizacji zadania polegającego na kierowaniu działalnością WIOŚ w Opolu oraz Komendy Wojewódzkiej PSP w Opolu w zakresie zapobiegania zagrożeniu życia, zdrowia lub mienia oraz zagrożeniom środowiska Wojewoda wyjaśnił, że *kierowanie działalnością (...) odbywało się poprzez posiedzenia WZZK oraz spotkania robocze członków WZZK. Zgodnie z (...) Regulaminu WZZK do zadań Wojewody jako przewodniczącego Zespołu należy w szczególności kierowanie lub koordynowanie działaniami z zakresu zarządzania kryzysowego na terenie województwa. Z kolei członkowie WZZK zostali zobowiązani do efektywnego współdziałania ze wszystkimi jednostkami organizacyjnymi w zakresie zapobiegania sytuacjom kryzysowym, przygotowania do przejmowania nad nimi kontroli w drodze zaplanowanych działań oraz reagowania w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych i odtwarzania zasobów i infrastruktury krytycznej (...).*

(akta kontroli str. 223-228,342-345)

2.7. W związku z sytuacją kryzysową dotyczącą jakości wód Odry i jej dopływów Wojewoda nie podejmował działań zmierzających do przygotowania wniosku do Rady Ministrów w sprawie wprowadzenia stanu klęski żywiołowej.

Dyrektor BZK wyjaśniła, że *Wojewoda za pomocą służb dokonał analizy sytuacji kryzysowej dotyczącej jakości wód rzeki Odry. W związku z dokonanymi analizami nie dopatrzono się przesłanek, które wskazywałyby na konieczność przygotowania wniosku do Rady Ministrów (...).*

(akta kontroli str. 223-228)

¹⁷⁵ Do mieszkańców powiatów strzeleckiego i kędzierzyńsko-kozielskiego.

¹⁷⁶ Dopuszczalne tylko 160 znaków (włącznie ze spacjami), bez polskich liter.

2.8. W okresie objętym kontrolą WCZK jako MCGO Opole przekazało łącznie 10 meldunków o złej jakości wody w Odrze i jej dopływach, tj. pięć o zdarzeniu dotyczącym śnięcia ryb na Kanale Gliwickim (meldunek z 14 lipca 2022 r. wraz z czterema aktualizacjami), o śniętych rybach w Białej Głuchotaskiej, o zanieczyszczeniu dopływu rzeki Nysy Kłodzkiej w m. Skoroszyce, o zanieczyszczeniu Morawy w m. Kietrz, o substancji ropopochodnej w basenie portowym w Kędzierzynie-Koźlu oraz o pieniającej się wodzie przy ujściu Kanalu Kłodnickiego do Odry, co zostało opisane w poprzedniej części wystąpienia pokontrolnego.

Takich meldunków nie przekazywano jednak niektórym wymaganym adresatom. Ustalenia te opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 2319-2321)

W okresie objętym kontrolą¹⁷⁷ WCZK jako MCGO Opole uczestniczyło w siedmiu ćwiczeniach komunikacyjnych¹⁷⁸ zainicjowanych przez poszczególne MCGO, tj. w trzech przez MCGO Katowice (16 czerwca 2021 r., 29 kwietnia 2022 r. oraz 31 października 2022 r.), dwóch przez MCGO Wrocław (3 grudnia 2021 r., 21 czerwca 2022 r.) oraz po jednym przez MCGO Opole i Ostrawa (odpowiednio 8 stycznia 2021 r. i 8 lutego 2022 r.).

Poza meldunkami w ramach ćwiczeń komunikacyjnych, WCZK otrzymało 10 meldunków o rzeczywistym zagrożeniu jakości wód Odry i jej dopływów, tj.: 15 marca 2021 r. od MCGO Katowice o zanieczyszczeniu Olzy przez strumień wypływający ze wsi Kaczyce, 11 sierpnia 2022 r. od MCGO Wrocław o ujawnieniu w Odrze śniętych ryb, które pojawiły się w okolicy Wrocławia i Olawy, 17 sierpnia 2022 r. od MCGO Wrocław o zanieczyszczeniu Odry ściekami z oczyszczalni w m. Św. Katarzyna, 24 sierpnia 2022 r. od MCGO Wrocław o śniętych rybach w zbiorniku „Bajkał” oraz w Odrze w m. Czernica, 25 sierpnia 2022 r. od MCGO Wrocław o śniętych rybach w Odrze w m. Jelcz Laskowice, 7 i 14 września 2022 r. od MCGO Katowice o zanieczyszczeniu Kłodnicy w Gliwicach, 11 października 2022 r. od MCGO Wrocław o śniętych rybach w Zalewie Prężyckim oraz z 20 października 2022 r. od MCGO Katowice o zanieczyszczeniu Odry w rejonie m. Chałupki.

W prowadzonym przez WCZK dzienniku otrzymanych zgłoszeń, o którym mowa w MPOA, odnotowano wszystkie zgłoszenia przekazane do MCGO w okresie od 14 lipca 2022 r. do 14 września 2022 r. W każdym przypadku MCGO Opole przekazywało do nadawcy potwierdzenie otrzymania meldunku.

Tylko w jednym przypadku przekazano potwierdzenie otrzymania meldunku odwołującego, a w przypadku 7 spośród 8 zgłoszeń otrzymanych od MCGO Katowice i Ostrawa nie przekazano meldunku w systemie sztafetowym¹⁷⁹ do MCGO Wrocław¹⁸⁰, co opisano w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 1735-1820, 1932-2027)

2.9. W sprawie barier w sprawnej identyfikacji przyczyn, skali oraz skutków kryzysu ekologicznego na Kanale Gliwickim oraz podejmowaniu dalszych działań zmierzających do ograniczenia negatywnego wpływu zanieczyszczenia wód Kanalu Gliwickiego na środowisko Wojewoda wyjaśnił, że (...) *występują trudności*

¹⁷⁷ Do 31 października 2022 r.

¹⁷⁸ Przekazywanie informacji zgodnie ze schematem meldunkowym ujętym w MPOA.

¹⁷⁹ Meldunki przekazywane są systemem sztafetowym zgodnie z biegiem Odry, tj. w przypadku MCGO Opole do MCGO Wrocław.

¹⁸⁰ Jedynie w przypadku meldunku z 7 września 2022 r. przekazano informację o zdarzeniu do MCGO Wrocław.

*w identyfikacji zagrożenia w początkowym okresie rozpoczęcia procesu namnażania się *Prymnesium parvum* (złota alga) ze względu na złożoną zależność pomiędzy czynnikami naturalnymi (temperatura wody i powietrza, stan wody w ciekach i zbiornikach wodnych, stopień natlenienia wody), w tymi zależnymi od działalności człowieka (zanieczyszczenie substancjami chemicznymi, potrzebami ochrony przeciwpowodziowej, zapewnienia żeglowności drogi wodnej). Na obecną chwilę nie ma wypracowanych jednoznacznych metod walki z zakwitem tego patogenu.*

(akta kontroli str. 338-341)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Działania podejmowane w Urzędzie w związku z kryzysem ekologicznym na Kanale Gliwickim nie były w pełni rzetelne, przy czym do części z nich przystąpiono dopiero w wyniku kontroli NIK:

a) z co najmniej tygodniowym opóźnieniem przekazane zostało ludności ostrzeżenie w formie Alertu RCB o zagrożeniu wynikającym ze stanu wód Kanału Gliwickiego oraz wydane zostało rozporządzenie porządkowe w sprawie wprowadzenia zakazu korzystania z wód tego akwenu na terenie województwa opolskiego, a dodatkowo jego zasięgiem nie została objęta również II sekcja tego kanału, na której dochodziło do śnięcia ryb zarówno w okresie od 18 do 20 sierpnia 2022 r. oraz od 29 sierpnia 2022 r. Pomimo tych okoliczności nie podjęto działań polegających na powszechnym ostrzeżeniu ludności o zagrożeniu oraz nie zostało wydane rozporządzenie porządkowe. Dopiero 6 września 2022 r. WCZK przekazało do dyrektora RCB wnioski o wydanie Alertu RCB. W konsekwencji zakaz korzystania z wód Kanału Gliwickiego obowiązywał od 6 do 19 września 2022 r., tj. w okresie kiedy skala zjawiska śniętych ryb ustępowała.

W powyższej sprawie Wojewoda wyjaśnił, że na termin wprowadzenia zakazu korzystania z wód Kanału Gliwickiego (w drodze rozporządzenia porządkowego Wojewody) oraz wybór odcinków sekcji jego obowiązywania, miała wpływ ocena sytuacji oraz decyzje podjęte przed 6 września 2022 r. Z uwagi na śnięcie ryb na odcinku III sekcji wód Kanału Gliwickiego, komunikatem nawigacyjnym z dnia 4 września 2022 r. zamknięte zostały dla żeglugi śluzy Sławięcice i Rudziniec oraz III sekcji Kanału Gliwickiego. Zostało to podyktowane troską o dobrostan niższej położonych oraz graniczących sekcji (0, 1, 2 i 4) Kanału Gliwickiego, jak również rzeki Kłodnicy, a pośrednio również rzeki Odry. Działanie takie miało za zadanie ochronę ww. siedlisk przed ewentualnym zanieczyszczeniem, skażeniem bądź migracją padliny rybiej pomiędzy poszczególnymi odcinkami Kanału Gliwickiego. W konsekwencji powyższego działania, a także w trosce o bezpieczeństwo i zdrowie mieszkańców, wojewodowie (opolski i śląski) - z uwagi na to, że granica województw rozdziela III sekcję na dwie części - wprowadzili, każdy na swoim odcinku, zakaz korzystania z wód Kanału Gliwickiego. Obostrzenia te obowiązywały od 6 do 19 września 2022 r. Z uwagi na brak nowych przypadków śnięcia ryb, innych oznak skażenia wody oraz wyników badań wskazujących na zanieczyszczenie, od dnia 19 września 2022 r. zakaz nie został przedłużony. Biorąc pod uwagę powyższe, również przetrzymywanie wody w III sekcji Kanału byłoby niezasadne. Należy na tym etapie zaznaczyć, że do ww. sekcji wpływają cały czas wody opadowe oraz małe, naturalne dopływy. Rozporządzenia porządkowe Wojewody Opolskiego z dnia 6 i 12 września 2022 r. w sprawie zakazu korzystania z wód Kanału Gliwickiego zostały opublikowane w Dzienniku Urzędowym Województwa Opolskiego oraz przekazane Prezesowi Rady Ministrów, Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji, Marszałkowi Województwa Opolskiego,

a także starostom powiatów oraz wójtom, burmistrzom, prezydentom miast z województwa opolskiego.

Odnosząc się powyższych wyjaśnień, NIK zwraca uwagę, że przekazane przez WIOŚ w Opolu wyniki badań wskazywały na nienaturalną przyczynę śnięcia ryb zarówno w II i III sekcji Kanału Gliwickiego. W połączeniu z masową skalą tego zjawiska, stanowiło to przesłankę do dokonania prewencyjnego powiadomienia ludności i wprowadzenia przepisów porządkowych, w celu ochrony przed ewentualnymi skutkami zagrożenia, którego źródło i mechanizm powstania, a także cechy (potencjalne skutki) nie były wówczas znane. W czasie kiedy niezbędne działania zostały ostatecznie podjęte, sytuacja na terenie województwa nie uległa istotnemu pogorszeniu w stosunku do okresu z przełomu sierpnia i września 2022 r., a masa odławianych śniętych i martwych ryb uległa zmniejszeniu. Działania takie należało podjąć również w stosunku do odcinków Kanału Gliwickiego, na których uwidoczniła się sytuacja kryzysowa, a nie tylko do III sekcji sąsiadującej z województwem śląskim.

(akta kontroli str. 223-234, 305-313, 342-345, 788-816)

b) pomimo wpływu do WCZK od 18 sierpnia 2022 r. informacji o ujawnieniu śniętych ryb w Kanale Gliwickim, Wojewoda nie rozpoznał w pełni rzetelnie potrzeb w zakresie likwidacji skutków zagrożeń ujawnionych w trakcie kryzysu ekologicznego na Odrze. Skutkowało to zbieraniem ryb przez osoby nieprzygotowane oraz użyczeniem przedstawicielom Państwowej Straży Pożarnej, przez jednostki samorządu terytorialnego, niezbędnego sprzętu do wylawiania martwych ryb.

Dopiero w trakcie kontroli NIK Dyrektor Wydziału zwróciła¹⁸¹ się 14 grudnia 2022 r. do Komendanta Wojewódzkiego PSP w Opolu o udzielenie informacji na temat tego, jakim sprzętem do zbierania śniętych ryb oraz ochrony osobistej dysponuje Komenda Wojewódzka PSP oraz komendy powiatowe zlokalizowane na opolskim odcinku Odry, a w przypadku braku lub niewystarczającej liczby odpowiedniego sprzętu – czy zostały podjęte działania mające na celu wyposażenie lub doposażenie komend w taki sprzęt.

Z udzielonej odpowiedzi wynikało, że każda z komend posiadała na wyposażeniu łodzie (od 2¹⁸² do 27 szt.¹⁸³), środki ochrony osobistej takie jak rękawice lateksowe, maseczki i wodery, a dwie komendy zakupiły dodatkowo 10 par spodniobutów do działań w wodzie (Komenda Powiatowa PSP w Krapkowicach) oraz dwa podbieraki (Komenda Powiatowa PSP w Brzegu). Komenda Powiatowa PSP w Strzelcach Opolskich wskazała, że nie dysponuje sprzętem do zbierania śniętych ryb, a podczas działań na Kanale Gliwickim strażacy posługiwali się sprzętem dostarczonym przez Urząd Gminy. Komenda Powiatowa PSP w Kędzierzynie-Koźlu korzystała natomiast ze sprzętu (podbieraków i worków na ryby) dostarczonego przez PZW Opole oraz przez Starostwo Powiatowe.

W powyższej sprawie Dyrektor Wydziału wyjaśniła, że (...) *Nie zachodziła potrzeba pozyskania powyższych informacji do bieżącej realizacji zadań Wydziału (...) Jednocześnie należy podkreślić, że Opolski Komendant Wojewódzki Państwowej Straży Pożarnej nie zgłaszał od czasu posiedzenia WZZK w dniu 13 sierpnia 2022 r. problemów w zakresie dysponowania ww. sprzętem, chociaż miał taką możliwość zgodnie z wypowiedzią Wicewojewody Tomasza Witkowskiego podczas tego posiedzenia, który (...) Poinformował o gotowości do całodobowej konsultacji*

¹⁸¹ Przy piśmie BZK.I.1610.1.2022.PJ z 14 grudnia 2022 r.

¹⁸² KW PSP Opole

¹⁸³ KP PSP Kędzierzyn-Koźle

napotkanych w toku prowadzonych działań problemów. W przypadku występowania wątpliwości ze strony służb, powinny one informować o tym fakcie WCZK, które zbierać będzie informacje o koniecznych do rozwiązania problemach (...).

Odnosząc się do powyższych wyjaśnień i ustaleń, NIK wskazuje, że z uwagi za brak wiedzy o przyczynie śnięcia ryb, a w konsekwencji brak wiedzy o rodzaju i stopniu ewentualnego zagrożenia, jakie powodował kontakt ze śniętymi i martwymi rybami oraz wodą, uwzględniając również uwarunkowania związane z wojną w Ukrainie¹⁸⁴, zasadnym było natychmiastowe skierowanie do usuwania ryb Państwowej Straży Pożarnej. Potrzebę podjęcia natychmiastowych działań w tym zakresie potwierdzają również opinie przedstawicieli Komendy Wojewódzkiej PSP w Opolu oraz PZW, wyrażane podczas posiedzeń WZZK¹⁸⁵ oraz doświadczenia z innych regionów, o których informacje pozyskiwane były w trakcie różnych spotkań o charakterze koordynacyjnym. (akta kontroli str. 258-266, 353-359)

c) na początkowym etapie kryzysu nie została podjęta współpraca z przedstawicielami jednostek samorządu terytorialnego zmierzająca do zapewnienia bieżącego dostępu i przepływu informacji dotyczących sytuacji na polskim odcinku Odry.

W konsekwencji przedstawiciele powiatów leżących wzdłuż biegu Odry do 31 sierpnia 2022 r. nie uczestniczyli w posiedzeniach WZZK, a informacja o konieczności zwracania szczególnej uwagi na miejsca położone w bezpośrednim sąsiedztwie rzeki Odry i przekazywania do WIOŚ Opole i WCZK zgłoszeń o potencjalnych zagrożeniach przesłana została do starostw powiatowych dopiero 29 sierpnia 2022 r.

Okoliczności sytuacji kryzysowej na Odrze uzasadniały wcześniejsze włączenie w proces przepływu informacji organów administracji samorządowej np. poprzez skorzystanie przez Wojewodę z uprawnienia do zaproszenia na posiedzenie WZZK również innych osób niż członkowie Zespołu.

W sprawie wyboru składu osobowego na posiedzenia lub spotkania robocze WZZK Wojewoda wyjaśnił, że (...) *Wybór uczestników posiedzenia każdorazowo poprzedza analiza informacji dotyczących zagrożenia i rozwoju sytuacji. Dlatego w posiedzeniach dotyczących tego samego zagrożenia mogą uczestniczyć różne służby i podmioty (...).*

W sprawie sporządzenia pisma do starostw powiatowych dopiero 29 sierpnia 2022 r. Dyrektor Wydziału wyjaśniła, że *rozwój sytuacji na Odrze w województwach dolnośląskim, lubuskim i zachodniopomorskim wskazywał na konieczność zintensyfikowania działań w zakresie monitorowania rzeki Odry i jej dopływów na obszarze Opolszczyzny. Dlatego dnia 29 sierpnia 2022 r. skierowałam pismo do starostów powiatów leżących wzdłuż Odry. Ocena sytuacji ekologicznej na rzece Odrze nie wymagała wystosowania ww. pisma, przed dniem 29 sierpnia 2022 r.*

Odnosząc się do powyższych wyjaśnień i ustaleń, NIK wskazuje, że wobec braku znajomości etiologii zagrożenia, tym bardziej zasadne było podjęcie działań w zakresie wzmożonego monitorowania sytuacji na Odrze, w szczególności wymiany potwierdzonych informacji o zdarzeniach o złej jakości wód powierzchniowych. Takie działania w ocenie NIK powinny zostać podjęte co najmniej od 10 sierpnia 2022 r., tj. otrzymania pierwszego zapytania o konieczność uruchomienia Alertu RCB.

(akta kontroli str. 338-345, 353-359, 741)

¹⁸⁴ Potencjalne wrogie działania hybrydowe.

¹⁸⁵ 13 i 31 sierpnia 2022 r.

d) dyżurni WCZK nie realizowali w pełni rzetelnie obowiązków w zakresie przekazywania informacji dotyczących złej jakości wody w Odrze i jej dopływach, adresatom określonym w MPOA, procedurze stanowiącej załącznik do regulaminu WCZK oraz procedurze SPO-12 Obieg informacji pomiędzy krajowymi organami i strukturami zarządzania kryzysowego¹⁸⁶. Przejawem takich działań było:

- brak przekazania do krajowego centrum zarządzania kryzysowego (tj. do RCB) informacji o zdarzeniu dotyczącym śniętych ryb w Kanale Gliwickim z 14 lipca 2022 r. (meldunek o tym zdarzeniu został natomiast przekazany do międzynarodowych organów, tj. MCGO w Katowicach, Wrocławiu oraz sekretariatu MKOOpZ z pominięciem MCGO w Ostrawie);

W powyższej sprawie Dyrektor Wydziału wyjaśniła, że Przywołana powyżej sytuacja mogła wynikać z faktu, że we wspomnianym okresie WCZK było zaangażowane nie tylko w przedsięwzięcia będące następstwem sytuacji ekologicznej na rzece Odrze, ale także konfliktu zbrojnego w Ukrainie i związanym z tym uchodźstwem obywateli Ukrainy szukających pomocy w naszym województwie. Pracownicy WCZK oprócz realizacji standardowych zadań byli zmuszeni odbierać niezliczone ilości telefonów od mieszkańców Opolszczyzny chcących nieść pomoc obywatelom Ukrainy. Należy podkreślić, że w opisanym zdarzeniu¹⁸⁷, podjęto stosowne działania i nieprzesłanie informacji do RCB nie miało żadnego wpływu na skuteczność realizowanych przedsięwzięć (...) Jednocześnie warto zaznaczyć, że sytuacja na Kanale Gliwickim nie implikowała w żaden sposób negatywnych konsekwencji dla jakości wód powierzchniowych w Republice Czeskiej (...). Zgodnie z oczekiwaniami RCB i dotychczasowymi praktykami, zasadniczym kanałem przekazywania informacji na potrzeby zarządzania kryzysowego jest poczta e-mail. Podobnie sytuacja wyglądała w czasie ubiegłorocznego kryzysu ekologicznego na rzece Odrze, co potwierdza korespondencja pomiędzy RCB i WCZK (...). Zgodnie z przyjętą procedurą, właściwe PCZK otrzymywały informacje o stwierdzonych zanieczyszczeniach i było to głównie realizowane drogą mailową i telefoniczną, a nie w oparciu o formularz meldunku z MPOA.

(akta kontroli str. 346-359, 642-647, 2319-2321)

- nadanie z opóźnieniem wynoszącym od 20 do 50 dni, pięciu spośród 10 meldunków odwołujących zagrożenia dotyczące: śniętych ryb w Głucholazach (21 lipiec 2022 r.¹⁸⁸), zanieczyszczenia w m. Skoroszyce, Kietrzu oraz basenu portowego (16-17 sierpień 2022 r.¹⁸⁹) oraz o pieniającej się wodzie w Kanale Kłodnickim (14 wrzesień 2022 r.¹⁹⁰);

- nadanie aktualizacji meldunku o śniętych rybach w Kanale Gliwickim z dnia 30 sierpnia 2022 r.¹⁹¹, 2¹⁹², 4¹⁹³ i 6¹⁹⁴ września 2022 r. po upływie od 2,5 do 13 godz. od uzyskania informacji o zjawisku, a w przypadku zanieczyszczenia strumyka

¹⁸⁶ Stanowiąca załącznik do Krajowego Planu Zarządzania Kryzysowego.

¹⁸⁷ Z 14 lipca 2022 r.

¹⁸⁸ Meldunek odwołujący nadano 17 sierpnia 2022 r.

¹⁸⁹ Meldunki odwołujące nadano w okresie od 3 do 6 października 2022 r.

¹⁹⁰ Meldunek odwołujący został nadany 4 października 2022 r.

¹⁹¹ Zgłoszenie o śniętych rybach (ok. 160 kg) w Kanale Gliwickim (śluza Nowa Wieś – Sławięcice) przekazano o godz. 17:43, tj. po upływie 7 godz. od otrzymania pierwszej informacji o zdarzeniu od KW PSP Opole (godz. 10.42).

¹⁹² Zgłoszenie o śniętych rybach (ok. 50 kg) w Kanale Gliwickim (Niezdrowice - śluza Sławięcice) przekazano o godz. 14:43, tj. po upływie 2,5 godz. od otrzymania informacji o zdarzeniu od RZGW Gliwice (godz. 12.14).

¹⁹³ Zgłoszenie o śniętych rybach (ok. 250 kg) w Kanale Gliwickim (Niezdrowice - śluza Sławięcice) przekazano o godz. 19:19, tj. po upływie 13 godz. od otrzymania pierwszej informacji o zdarzeniu od RZGW Gliwice (godz. 6.22).

¹⁹⁴ Zgłoszenie o śniętych rybach (ok. 550 kg) w Kanale Gliwickim (Niezdrowice - śluza Sławięcice) przekazano o godz. 15:37, tj. po upływie 7,5 godz. od otrzymania informacji o zdarzeniu od RZGW Gliwice (godz. 8.06).

będącego dopływem Nysy Kłodzkiej w m. Skoroszyce¹⁹⁵ meldunek nadano dopiero po upływie 11 godz.¹⁹⁶ od otrzymania informacji o zdarzeniu od KW PSP Opole.

W powyższej sprawie Dyrektor Wydziału wyjaśniła, że w miesiącu sierpniu i wrześniu 2022 r. w związku z panującą na Odrze sytuacją ekologiczną funkcjonował dodatkowy system raportowania w relacji WCZK - RCB. Raporty dotyczyły działań podejmowanych i planowanych do realizacji na terenie województwa opolskiego w zakresie monitorowania sytuacji ekologicznej w rzece Odrze oraz zjawiska śnięcia ryb. W dniu 3 października 2022 r. MSWiA zorganizowało wideokonferencję dotyczącą sytuacji na Odrze, w ramach której przedstawiono raport sporządzony przez zespół ekspertów przy Ministerstwie Klimatu i Środowiska, zapoznano uczestników z ustaleniami i wnioskami oraz dokonano końcowego podsumowania kwestii odrzańskiej. W rezultacie oceniono, że sytuacja jest stabilna czego następstwem była decyzja o zakończeniu dodatkowego systemu raportowania. Na podstawie powyższych ustaleń oraz informacji uzyskanych od służb i inspekcji wojewódzkich podjęto decyzję o przesłaniu meldunków odwołujących w ramach MPOA.

(akta kontroli str. 346-359, 2319-2321)

- zaniechanie przekazania siedmiu¹⁹⁷ spośród ośmiu zgłoszeń otrzymanych od MCGO Katowice i Ostrawa, w tzw. systemie sztafetowym do MCGO Wrocław, co stanowiło naruszenie zasad przewidzianych w MPOA.

W powyższej sprawie Dyrektor Wydziału wyjaśniła, że zdarzenia o charakterze lokalnym, małych rozmiarów nie są przekazywane sztafetowo do kolejnych central ponieważ nie implikują zagrożenia w dalszym biegu cieku wodnego. Taki sam sposób działania jest praktykowany w czasie ćwiczeń komunikacyjnych organizowanych przez MKOOpZ, których wyniki znajdują się w dokumentacji przekazanej NIK (...) Zgodnie z ustaleniami Grupy Roboczej G3 nie ma obowiązku wysyłania potwierdzenia otrzymania meldunku odwołującego. Powyższe ustalenia zostały zapisane w protokole z 20. Narady Grupy Roboczej (G3) „Zanieczyszczenia awaryjne”, która odbyła się w dniach 8-9 listopada 2017 r. w Berlinie.

(akta kontroli str. 346-359, 2319-2321)

- brak aktualizacji zgłoszeń dotyczących sytuacji na Kanale Gliwickim, poprzez pominięcie przekazania, w ramach MPOA, informacji w dniach:

- 18 sierpnia 2022 r. o śniętych rybach przy śluzie Nowa Wieś;
- 19 sierpnia 2022 r. o śniętych rybach pomiędzy śluzami Nowa Wieś i Kłodnica;
- 29 sierpnia 2022 r. o śniętych rybach w II sekcji;
- 31 sierpnia 2022 r. o śniętych rybach w II i III sekcji;
- 1 września 2022 r. o wadze odłowionych ryb;
- 5 września 2022 r. o śniętych rybach w III sekcji;
- 7 września 2022 r. o śniętych rybach w III sekcji;
- 8 września 2022 r. o śniętych rybach w II i II sekcji;

¹⁹⁵ Zgłoszenie przekazano o godz. 7:46, tj. po upływie 11 godz. od otrzymania informacji o zdarzeniu od KW PSP Opole (godz. 20:13 w dniu 16 sierpnia 2022 r.).

¹⁹⁶ Najdłuższy okres opóźnienia w sporządzeniu i przekazywaniu meldunków (od 11 do 13 godz.) następował w sytuacji gdy informacje o zdarzeniu otrzymano w godzinach wieczornych (po 19:00), a meldunek nadawano w godzinach porannych (do godz. 8:00).

¹⁹⁷ Dotyczyło to – w trzech przypadkach ćwiczeń komunikacyjnych zainicjowanych przez MCG Katowice (16 czerwca 2021 r., 29 kwietnia 2022 r. oraz 31 października 2022 r.), jednego przypadku ćwiczeń zainicjowanych przez MCGO Ostrawa (8 lutego 2022 r.) oraz trzech meldunków otrzymanych od MCGO Katowice o rzeczywistym zagrożeniu jakości wód Odry i jej dopływów.

- 9 września 2022 r. o ustąpieniu zjawiska śniętych ryb.

Jednocześnie w przekazywanych meldunkach informacje o wadze wyłowionych śniętych ryb były zaniżane¹⁹⁸.

W sprawie podejmowania decyzji o nadaniu meldunków dyżurni WCZK wyjaśnili, że (...) sprawy zagrożeń dotyczących jakości rzeki Odry przesyłane są do MCGO w momencie osiągnięcia kryterium alarmowego określonego w MPOA. RZGW Gliwice poinformowało o bardzo nieznacznej ilości śniętych ryb, co zostało przekazane przełożonym i po konsultacji podjęta została decyzja o nie powiadamianiu MCGO (...) Dopiero po otrzymaniu wiarygodnych i sprawdzonych informacji od właściwych służb stwierdzających, że zagrożenie ma charakter większy niż lokalny podejmowana była przez przełożonych decyzja czy dane zdarzenie ma zostać zgłoszone w ramach procedur zgłaszania MPOA.

(akta kontroli str. 360-402, 2319-2331)

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, że istotną przyczyną opisanych powyżej nieprawidłowości, jest dopuszczenie do pełnienia w WCZK jednoosobowych dyżurów. Nieprawidłowość w zakresie takiego planowania dyżurów, stwierdzona i opisana została w wystąpieniu pokontrolnym znak LOP.410.013.01.2022 z 30 listopada 2022 r. w ramach kontroli Przygotowanie państwa na zagrożenia związane z działaniami hybrydowymi (P/22/029).

2. W Wydziale nie został utworzony zbiór danych, w którym umieszcza się treść zadania (rekomendacji), termin realizacji i wykonawcę oraz sposób informowania o zrealizowaniu przyjętego przedsięwzięcia w ramach posiedzeń i rekomendacji WZZK dotyczących sytuacji ekologicznej na Odrze, o którym mowa w module zadaniowym MZ.I.2 IV Koncepcja działania C Przedsięwzięcia reagowania lit. g) Monitorowanie realizacji przyjętych wniosków/rekomendacji WZZK.

W powyższej sprawie Dyrektor Wydziału wyjaśniła, że *Nie tworzono osobnego zbioru zawierającego: rekomendacje, termin realizacji i wykaz osób odpowiedzialnych. Monitorowanie postawionych zadań odbywało się na bieżąco, a stosowne raporty i meldunki sływały do właściwych komórek organizacyjnych OUW.*

(akta kontroli str. 305-313)

OCENA CZĄSTKOWA

Działania podejmowane w kontrolowanej jednostce w związku z kryzysem ekologicznym na Odrze nie były w pełni rzetelne. Pomimo otrzymania 14 lipca 2022 r. informacji o śnięciu ryb zdarzeniu na Kanale Gliwickim, RCB zostało powiadomione dopiero po upływie ok. czterech tygodni. W początkowym okresie kryzysu nie zaangażowano również przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego do współdziałania, w tym monitorowania i przekazywania informacji dotyczących aktualnej sytuacji opolskiego odcinka Odry i jej dopływów. Ponadto zakaz korzystania z wód Kanalu Gliwickiego wprowadzony został 6 września 2022 r., tj. w ostatnim dniu największej skali pomoru ryb i nie obejmował on całego opolskiego odcinka tego kanału.

¹⁹⁸ Waga odłowionych ryb wykazywana w aktualizacji meldunków z września 2022 r. wynosiła 850 kg, podczas gdy w okresie od 4 do 6 września 2022 r. WCZK otrzymywał informację o wylawianiu ponad 1 000 kg ryb dziennie.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące uwagi i wnioski:

Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

Uwagi

Wnioski

1. Wydawanie starostwom powiatowym zaleceń do powiatowych planów zarządzania kryzysowego.
2. Podjęcie działań zapewniających niezwłoczną i skuteczną wymianę informacji oraz adekwatne reagowanie w sytuacjach wystąpienia zagrożenia (sytuacji kryzysowej) o nieznannej przyczynie.
3. Podjęcie działań zapewniających skuteczny i kompletny obieg otrzymywanych informacji.
4. Podjęcie działań zapewniających kompletną realizację zadań i obowiązków MCGO, wynikających z MPOA.
5. Wzmocnienie nadzoru nad realizacją zadań dotyczących monitorowania przyjętych przez WZZK wniosków lub rekomendacji.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Opolu. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Opole 21 kwietnia 2023 r.

Najwyższa Izba Kontroli

Delegatura w Opolu

Dyrektor

Kontroler

Marcin Blajda

doradca ekonomiczny

.....
podpis

.....
podpis

